NUMMER 48 DONDERDAG 2 DECEMBER 1926 26STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN:
Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag
Telefoon 14519, Postgiro 14574

HOOFDVERTEGENWOORDIGER IN NED.-INDIË:
Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostk.

Opgericht 21 Maart 1900
door Kolonel
G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN:
N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag
Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIË

INHOUD: Oud-Gouverneur-Generaal Fock over het communisme in Indië. — De nooden van Curaçao (vervolg). — Pensioenbond van Ned.-Ind. Ambtenaren. — Van Week tot Week. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inl. Pers. III. Uit de Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Litera-tuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afd.: I. Amerfoort, II. Apeldoorn, III. 's-Gravenhage, IV. Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van het Dagel. Bestuur. II. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 24 Nov. tot 1 December.

DE CONTRIBUTIE ad ƒ 5.- 's jaars minimum, voor het lidmaatschap dezer vereeniging loopt voor hen die zich in het tijdvak van 1 October tot en met ultimo December opgeven tot en met ultimo December 1927. Zij ontvangen het „Kol. Weekblad" dus gratis gedurende het laatste kwartaal van dit jaar.

Oud-Gouverneur-Generaal Fock over het communisme in Indië.

De hoofdredacteur in Nederland van het weekblad „De Indische Post" te Soerabaja, Jhr. Jan ...ith, heeft een onderhoud over het communisme in Indië gehad met den vroegeren landvoogd, dat in de volgende hoofdpunten kan worden samengevat:

Hoe beschouwt u het zoogenaamde bolsjewisme, het name in Ned.-Indië, zoowel als maatschappelijk en politiek verschijnsel?

„Volgens mijn inzicht is het onjuist te spreken van bolsjewisten en communisten. Dezen toch vertegenwoordigen een bepaalde leerstelling, hoe anti-maatschappelijk deze ook moge zijn. De oud-voorzitter van den Volksraad, mr. Schumann, sprak dan ook in een redevoering van de *„zich noemende communisten."* Wat men in Indië aanduidt als communisten, is een kleine kern van half-ontwikkelde lieden, meestal van inlandsche geboorte, en als uitzondering slechts niet tot de eigen bevolking behoorende. Het aantal beroepspropagandisten van hen is slechts gering en laat zich gemakkelijk signaleeren. De zgn. inlandsche communisten zijn lieden, die meestal om den broode de kampongs intrekken, waar zij dan hun tijdelijke belangen ijverig propageeren. De dessabevolking, misschien nog minder dan de inlandsche bevolking in de groote steden, begrijpt niets van hun leerstellingen. Zij luisteren echter gretig naar de fraaie voorspiegelingen, welke meestal neerkomen op *in het vooruitzicht gestelde gratis padivelden en afschaffing van belastingen.*

De propagandisten laten zich indirect voor hun moeite betalen door een niet onbelangrijk bedrag achter te houden van de, door de goedgeloovige kamponghewoners gestorte penningen, waarvoor zij als kwitantie dan een roode lidmaatschapskaart ontvangen. Deze propaganda heeft op sommige plaatsen zeeer intensief plaats, omdat hoe grooter het aantal zieltjes is, dat de propagandisten winnen, des te grooter ook hun inkomsten zijn.

Bij dit alles werken echter zoovele en zoo uiteenloopende factoren mee. Ook godsdienstige invloeden, waarbij de *dikwijls fanatieke uitingen van het Mohammedanisme een belangrijk verschijnsel vormen.* Vandaar dat het jongste verzet zich het sterkst uitte in Bantam, waar zich reeds herhaaldelijk vorbeelden van fanatiek Mohammedanisme voordeden."

— Meent U, dat deze, ook vroegere en eventueel latere verzets-acties in Nederl.-Indië, te zien zijn in verband met de rassen-kwestie, zoodat zij beschouwd moeten worden als uitingen eener tegenstelling tusschen Oosten en Westen?

„Wat de *nationalistische beweging* betreft, welke men eveneens in andere Oostelijke landen kan waarnemen, bijvoorbeeld het sterkst in Engelsch-Indië, bestaat inderdaad bij velen het verlangen eigen baas te zijn; welk verlangen zich uit in een toenemende actie voor zelfbestuur. Inderdaad is ook deze groep in onze inlandsche bevolking van Indië betrekkelijk gering. Het overgroote deel der bevolking van Indië begrijpt dat streven niet; voelt er evenmin iets voor. Het „medezeggenschap" is een leuze welke aan hen voorbij gaat. Evenzoo zijn de verschijnselen van non-coöperation zeldzaam.

Indien er ooit tot uiting komt een meer bepaalde vorm van ras-tegenstellingen, dan moet er van onzen kant alles worden gedaan, om de ontwikkeling daarvan tegen te gaan en haar te voorkomen. Ik acht echter al heel ongelukkig wat in de artikelen in het Soer. Handelsblad voor een vorming van het „witte front" werd gepropageerd. Ook het plan van Aneta om burgerwachten te willen vormen, lijkt mij het tegendeel van nuttig effect te sorteeren. Eerder zou men het kunnen beschouwen als een opruiing in verkeerde richting. Dat de geëmployeerden op een aantal ondernemingen, waar hetzij hun leven, of de aan hun zorgen toevertrouwde goederen gevaar zouden kunnen loopen, vanwege de regeering gewapend werden, is natuurlijk iets anders.

Bij dit alles, ik herhaal nog eens, heeft men te maken met een maatschappij, welke in tallooze onderdeelen verschilt met een westersche gemeenschap. Ze is zooveel gecompliceerder. Want wat de door u ter sprake gebrachte eventueele tegenstellingen betreft, moet men in datzelfde Mohamme-

danisme te gelijk den grootsten tegenstander zien van het bolsjewisme. En dat juist Bantam de felste verzetshaard is gebleken, bewijst mijns inziens slechts dat de propagandisten er met groote handigheid zijn opgetreden, en er ook met het geloof hebben weten te werken.

Hoe weinig overigens het meerendeel der bevolking van Indië zich dergelijke acties aantrekt en volkomen onverschillig staat ten opzichte van van eenige nationale solidariteit, moge blijken uit de spoorwegstaking van 1923 op Java, welke uitsluitend door het inlandsche personeel werd georganiseerd, doch waarbij de bevolking, ook de menschen die vlak bij de stakende spoorweg-centra woonden, zich geheel afzijdig hielden."

In hoeverre treft der vorige regeering de kritiek dat de jongste November-gebeurtenissen op Java door haar niet voldoende zouden zijn onderkent, tegengegaan en onderdrukt?

„Wij zijn altijd bezig geweest met ons op de hoogte te houden van alles wat onder de bevolking van Indië omgaat. En waren wij voldoende op de hoogte? Gedurende mijn bewind stond ik voortdurend in relatie met den Procureur-Generaal, wiens dienst over geheel Indië uitnemend geoutilleerd was.

In Bantam heb ik nog, kort vóór mijn aftreden als Gouverneur-Generaal, in Augustus van dit jaar, door militairen laten patrouilleeren, omdat enkele plaatselijke verschijnselen zich hadden voorgedaan, welke ons aanmaanden op onze hoede te zijn tegenover een mogelijk agressief optreden van de zijde van sommige opruiers.

Gedurende mijn bestuursperiode ben ik steeds krachtig tegen de communisten opgetreden.

Ook bestaat het voortdurend ernstig streven om goed op de hoogte te blijven van al hetgeen er omging onder zekere lagen der bevolking.

„Is het uwe meening, dat tegenover gewelddaden en georganiseerde moorden op Europeanen en Javanen, als onlangs op enkele plaatsen op Java hebben plaats gehad, interneering een juistere bestraffing is dan de doodstraf?

„Het vraagstuk van het toepassen der doodstraf is een uiterst moeilijk voor een bestuurder, die door zijn handteekening een doodvonnis heeft te bekrachtigen of van zijn recht van gratie gebruik kan maken. Gedurende mijn Indische ambtelijke periode heeft dit geval zich slechts éénmaal voorgedaan.

Het ging om een jeugdigen moordenaar te Soerabaja, wiens doodvonnis mij ter teekening was voorgelegd. Ik heb mij toen laten overtuigen door een oudere dame, die op welsprekende wijze voor het leven van den jongen moordenaar bij mij is komen pleiten, waarbij zij mij kon aantoonen, dat de mogelijkheid groot was, dat de levenslange gevangenisstraf, welke de terechtstelling verving, stellig van invloed zou zijn om den moordenaar tot inkeer te brengen.

Doch de actie tegen een gewonen misdadiger is een andere kwestie en heeft niets te maken met de actie tegen communisten. Gedurende de vorige bestuursperiode heeft zich het interneeringsvraagstuk herhaaldelijk voorgedaan. De Indische wet geeft slechts het recht van „verbanning" aan ten opzichte van degenen, die niet in Indië geboren zijn. Interneering, dat is dus overbrenging naar een bepaalde plaats in den eigen archipel, geschiedt ten opzichte van de in Indië geborenen, die zich aan politieke vergrijpen tegen het gezag hebben schuldig gemaakt. Men kan hen dus feitelijk niet als gevangenen beschouwen. Zij worden weggenomen uit een omgeving, waar hun aanwezigheid gevaar voor de openbare orde en rust kan geven.

Volgens de krantenberichten overweegt men nu in Indië een interneering „en masse" van de bestuurderen der P. K. I. [1]), die als de hoofdschuldigen moeten worden aangemerkt aan de jongste aanslagen.

In hoeverre ik, indien ik onder deze omstandigheden nog gouverneur-generaal van Ned.-Indië zou zijn geweest, strenge voorbeelden ter afschrikwekking zou hebben gesteld, is een vraag, welke ik, vooral nu ik de feiten nog niet volledig ken, niet beantwoorden kan. Ik heb het volste vertrouwen dat mijn opvolger zal handelen en optreden zooals het zijn moet."

(N. R. Ct.)

---

1) Partij Kommunis Indonesia.

De nooden van Curaçao.

(Vervolg).

Volksontwikkeling.

Het volks-onderwijs is hoofdzakelijk R.K. mi
onderwijs.
Hoe men moge denken over onderwijs als do
als middel, met aanvaarding van het in o
gende mate bijzondere onderwijs als de best
toestand, practisch en historisch, en m
waardeering voor hetgeen de Missie ook
moeilijke omstandigheden heeft verricht,
toch steeds in het oog worden gehouden da
eindelijk, ten aanzien van de resultaten va
onderwijs, het Bestuur zich niet aan de
woordelijkheid kan onttrekken, ook niet kra
het Regeerings-reglement.
En die resultaten zijn allerminst bevred
hoewel 15 % der bevolking onderwijs geniet
een normaal percentage is.
In het K. V. 1925 wordt de klacht geuit, d
groote meerderheid der leerlingen te kort va
onderwijs profiteert, d.w.z. de school te vro
dus onvoldoende voorbereid verlaat en dat he
cent analphabeten onder de bevolking nog gr
Trouwens ieder die langen tijd in Curaçao
geleefd, weet dat onder de lagere klassen va
volk het aantal volwassenen dat zich van de
derlandsche taal kan bedienen en lezen en sch
kan, twee toch zeer primaire eischen, gering
huisbedienden die niet op de klok kunnen kijk
blijkbaar niet uit het hoofd kleine getallen k
optellen of vermenigvuldigen, zijn geen zeld
heden.
En eenig uitzicht met betrekking tot het
opkomende geslacht, uit hoofde van de tegen
dig grootere welvaart, opent het K. V. niet, in
het constateert juist, dat tengevolge van den
nomischen opbloei en de daardoor ontstane g
arbeidsgelegenheid, ook voor de jongeren, d
ging om de school ontijdig te verlaten nog to
Wat het Gouvernement zich voorstelt te
dit euvel te keeren, blijkt niet.
Zoolang het gebruik der Nederlandsche taal n
algemeen wordt, is geen verbetering te verw
het Curaçaosche volksonderwijs zou in de
eerste plaats daarop moeten zijn gericht.
Dat de bevolking der Nederlandsche B
windsche Eilanden Engelsch spreekt moge
anomalie zijn, maar die geldt dan nauwelijks
der totale bevolking en hoe onzuiver het o
eilanden gesproken Engelsch ook moge zijn,
wie zich van een cultuurtaal kan bedienen
weg tot verdere ontwikkeling niet afgesloten.
Het op de overige eilanden gangbare Papia
evenwel (zelfs hier en daar in de wetgevi
„landstaal" genoemd) houdt de bevolking
reel in een isolement.
Heel het gebiedsdeel Curaçao, het zij me
wezen geconstateerd, staat feitelijk buiten de
landsche cultuur, en dat deel der bevolking d
enkele cultuurtaal machtig is buiten alle c
dit woord dan gebruikt natuurlijk uitsluitend
niet-confessioneele beteekenis.
Hoe heel anders is het in Suriname. De
naamsche samenleving is een kleurlinge
schappij; de Surinaamsche kleurling heeft
reel alles uitsluitend aan Nederland te dank
weet dat.
Dank zij de vroegtijdige bevordering van h
bruik der Nederlandsche taal en het goede
wijs heeft zich uit de Surinaamsche kleu
een stand van intellectueelen kunnen ontwi
welke onder de tegenwoordige omstandi
zelfs te talrijk is voor de behoeften des la
intellectueele werkers. Het overschot echt
elders terecht en komt ook elders terecht.
Op Curaçao daarentegen is de gekleurde
ling niet alleen door onvoldoend schoolonde
door zijn Papiamentsch isolement achterl
bleven, maar is bovendien in zijn ontwikke
lemmerd geworden door een inheemsch bla
ment, dat in Suriname nagenoeg geheel on
maar in Curaçao door getalsterkte en sociale
uit den aard der zaak, opzettelijk of onwille
de gekleurde bevolkingsgroep, hoewel verre
talrijkste, steeds in den schaduw heeft ge
Dat het blanke inheemsche element uit Pro
ten en Israëlieten bestaat en de Kersten
voormalige slaven en hunne afstammelingen
stonde afaan in Katholieke handen is geweest

de sociale afscheiding tusschen blank en gekleurd bestendigd en verscherpt.

Wat den blanken Curaçaoënaar op onderwijsgebied uitsluitend interesseert is het openbare M.U.L. onderwijs dat volgens het K.V. '25 lijdt aan kwantitatief en kwalitatief onvoldoende leerkrachten. Dit euvel is er een van jaren her en van krachtige pogingen ter verbetering is niets te bespeuren.

Gaan wij na hoe het met de Curaçaosche Pers gesteld is, dan vinden wij op het hoofdeiland één dagblad, dat echter in het Spaansch geredigeerd wordt en hoofdzakelijk handelsberichten en advertenties bevat. Ook het in het Nederlandsch geredigeerde weekblad, waarin de officieele berichten worden gepubliceerd, valt uit het oogpunt van volksontwikkeling buiten beschouwing.

Blijven in hoofdzaak over de Nederlandsche en Papiamentsche nieuwsbladen der R. K. Missie. Ten einde te kunnen bepalen welk deel der bevolking deze lectuur bereikt, zouden de oplagen bekend moeten zijn; het K. V. echter zwijgt daarover.

Van arbeid als die, welke in Oost-Indië verricht wordt door het „Bureau voor de Volkslectuur", is in Curaçao geen sprake; trouwens onder de tegenwoordige omstandigheden zou van iets dergelijks, zelfs op kleinere schaal, nauwelijks sprake kunnen zijn.

Wel is er ter hoofdplaats sedert eenige jaren een openbare leeszaal en boekerij. Van de leeszaal wordt uiterst weinig gebruik gemaakt, de boekerij verschafte aanvankelijk aan een vrij groot, maar later afgenomen aantal lezers (voornamelijk van het vrouwelijk geslacht) ontspanningslectuur, hoofdzakelijk bestaande uit Nederlandsche of in het Nederlandsch vertaalde romannetjes.

Het K. V. 1925 zegt dat „wetenschappelijke boeken en technische werken door eenige personen worden aangevraagd." Een feit is, dat de openbare boekerij heel wat interessants bevat op het gebied van „general information", maar dat zelfs de meest eenvoudige catalogiseering ontbreekt.

Het Regeerings Reglement van 1866 bevat niet alleen een artikel regelende de overheids-bemoeiening met het onderwijs, maar ook een, volgens hetwelk de verspreiding van ontwikkeling en beschaving en de aanmoediging van Kunsten en Wetenschappen aanhoudend door de Regeering moeten worden behartigd.

In dit verband dient nog te worden vermeld, dat ter hoofdplaats een weinig bezocht schoolmuseum aanwezig is, doch dat het, mede door gebrek aan Gouvernementssteun, nog steeds uiterst moeilijk is om daar voor tooneel- of operavoorstellingen, muziekuitvoeringen etc. een ook maar eenigszins geschikte lokaliteit te vinden en dergelijke uitingen van kunstzinnigheid ook maar zelden voorkomen. Zelfs het bestaan van het militaire muziekcorps, welks uitvoeringen in de openlucht periodiek den inwoners althans eenig kunstgenot verschaften, werd kort geleden ernstig bedreigd.

De enkele bioscoop-theaters ter hoofdplaats kunnen, wat ligging, inrichting en plaatsruimte, of wat keuze der films betreft, niet worden geroemd; wat particuliere genootschappen doen (de plaatselijke groep van het Algemeen Nederlandsch Verbond niet uitgezonderd) tot het verspreiden van verlichting, het aankweeken van kunstzin of veredeling van het volksvermaak is mede van weinig beteekenis.

Telkenjare wordt op de Koloniale Huishoudelijke Begrooting een bedrag uitgetrokken voor de viering van den verjaardag van H. M. de Koningin; de volksvermaken die men dan te zien krijgt evenwel maken een pooveren indruk, zelfs vergeleken met de wijze waarop in Suriname onze nationale feestdag bij uitnemendheid wordt gevierd.

Voor den Europeaan, die enkele jaren in Curaçao moet doorbrengen, is dat alles misschien niet zoo erg, en voor den welgestelden Curaçaoënaar, die zich reizen kan veroorloven naar Amerika of Europa, ook niet, maar voor de talrijke klasse der lagere bevolking is het een groot nadeel dat het eigen land zoo weinig aanbiedt op het punt van vermaak, ontspanning en gelegenheid tot verheffing.

Men mag zich vrij ergeren aan verwildering, ongebondenheid en achterlijkheid, maar bedacht dient steeds, dat er vooral voor het jongere geslacht ook zoo buitengewoon weinig goeds buitenshuis te genieten valt en de huiselijke toestanden vaak zoo uiterst primitief zijn.

Waardeering verdient alleen het (particuliere) initiatief tot bevordering van de sport onder de volksklasse, waardoor vooral des Zondags zoovelen van de straat worden gehouden, die thans zich aan het althans onschuldig vermaak overgeven van voetbal te zien spelen, afgezien dan nog natuurlijk van de opvoedende kracht der sport voor de deelnemers.

Vak- en Ambachtsonderwijs.

Teekenend is in verband met de reeds eerder aangegeven verschillen tusschen Curaçao en Suriname dat bij den Curaçaoschen Burgerlijken Geneeskundigen Dienst Surinaamsche districtgeneesheeren werken en dat de Curaçaosche petroleumindustrie een groot aantal Surinaamsche werkkrachten in hare fabrieken en werkplaatsen in dienst heeft.

Sterker nog, Suriname, een landbouwkolonie, levert stuurlieden en machinisten aan de Curaçaosche koopvaardijvloot; hoewel voor Curaçao sedert eeuwen de scheepvaart een zeer belangrijke rol heeft gespeeld, kweekt men daar geen gezagvoerend personeel voor stoom- en motorschepen.

Hoewel misschien op zich zelf niet zoo heel belangrijk, is het toch merkwaardig dat te Willemstad, een plaats met zooveel verkeer, geen ook maar aan zeer bescheiden eischen vo doende barbiers- of kapperszaak bestaat, dat men aldaar noch zijn horloge noch zijn schrijfmachine behoorlijk kan laten herstellen; ondanks het groote aantal auto's en motorbooten in bedrijf is iemand aan wien men met gerustheid zijn wagen of vaartuig kan toevertrouwen nog een groote zeldzaamheid.

Stelselmatige opleiding van ambachtslieden bestaat niet. Wat de R. K. Stichting voor jongens op Scherpenheuvel (weezen, voogdijkinderen en Regeeringskinderen) doet in deze richting is bij lange na niet voldoende en ambachtsonderwijs in den eigenlijken zin van het woord ligt ook misschien minder op haar weg.

Voor onderwijs in zeevaartkunde boden zich volgens het K. V. in 1924 niet voldoende „geschikte" leerlingen aan; van handelsonderwijs rept het K. V. niet eens.

Wat de meisjes betreft werd er vroeger veel werk gemaakt van onderwijs in het hoedenvlechten en dat [illegible] oedenvlechtnijverheid zich volgens het K. V. 1925 niet meer in even groote belangstelling verheugt als vroeger is in zekeren zin een gunstig teeken. Op het hoofdeiland neemt uit den aard der zaak de huisarbeid der vrouw af naarmate er voor de mannen betere verdiensten zijn te verkrijgen.

In verband met de bekende neiging der Curaçaoënaars van de lagere klasse om zich aan hunne gezinnen (wettige of onwettige) weinig te laten gelegen liggen [illegible] het hoedenvlechten der vrouwen als hui[illegible] en tegen een uiterst karige belooning uit [illegible]aal-economisch oogpunt steeds een factor van twijfelachtige waarde in de hier bedoelde Curaçaosche samenleving.

Van eenige poging om nu het volksonderwijs dienstbaar te maken aan de vorming van goede huisvrouwen en goede dienstboden uit de meisjes der onderste lagen van de Curaçaosche maatschappij, voorwaar een groot sociaal belang, is nog niets te bespeuren. Menig Europeesche huisvrouw stond dan ook verbaasd over het gebrek aan bekwaamheid bij jeugdige Curaçaosche dienstboden op het punt van voedselbereiding, huiswerk, onderhoud en herstelling van eigen kleeding.

Toch zou alleen de getalsverhouding tusschen mannen en vrouwen (43:57) het vakonderwijs voor meisjes tot een belangrijk punt van overheidszorg dienen te worden gemaakt.

En wat de jongens betreft, zou het Gouvernement al direct aan de stelselmatige ambachtsopleiding dienstbaar kunnen maken de werkplaats ressorteerende onder het Departement van Openbare Werken en nieuwe werkplaatsen zouden kunnen worden opgericht ter voorziening in de behoeften van verschillende openbare diensten, gecombineerd met practisch ambachtsonderwijs.

Vooral echter zou zoodanig onderwijs kunnen worden bevorderd bij woningbouw onder Gouvernementsleiding.

Volkswelvaart.

Dat slechts iets meer dan 4 % der bevolking is aangeslagen in de inkomstenbelasting maakt al een zeer pooveren indruk.

Gaat men evenwel de statistiek der beroepen na, dan blijkt dat dit procent driemaal zoo groot zou kunnen zijn; in Nederland echter is het percentage ongeveer 22½.

Een systematisch onderzoek naar de volkswelvaart, aan de hand van looncijfers, spaarbankbeleg-

gingen, woningbouw etc. wordt van overheidswege niet gehouden en het K. V. zegt er dan ook niets van.

De afwezigheid van een bevolkingsregister is al reeds een onoverkomelijk bezwaar zoowel tegen uitgebreide belasting-aanslag en belasting-inning als met betrekking tot onderzoek op sociaal-economisch gebied.

Sociale toestanden.

De bevolkingsstatistiek in het K. V. 1925 geeft een gemiddeld aantal huwelijken van 315 per jaar over de laatste 6 jaar, wat zelfs naar West-Indische maatstaf procentsgewijze een zeer klein aantal is; van de totale bevolking op 1 Januari 1925 bestond slechts 25 % uit gehuwden, weduwnaars en weduwen.

Trouwens dat het burgerlijk huwelijk onder de Curaçaosche volksklasse nog niet populair is bewijst de geboorte-statistiek reeds; in 1924 bedroeg het aantal z.g. onwettige geboorten 42 % van het totaal.

Een minder gunstig sociaal verschijnsel is ook de vrouwenarbeid; de beroepsstatistiek geeft voor de typisch vrouwelijke beroepen een totaal-cijfer van ruim 15.000 op een bevolking welke voor ruim 32.000 uit individuen van het vrouwelijk geslacht bestaat.

(Wordt vervolgd.)

Pensioenbond van Ned.-Ind. Ambtenaren.

Reeds in April 1925 verzocht de Pensioenbond van Indische ambtenaren aan den Minister van Koloniën een bepaling in 't leven te roepen dat bij overlijden van een gepensionneerde — evenals zulks bij actief dienenden geldt — het pensioen zal worden uitbetaald tot en met de maand nà het overlijden.

Als gevolg hiervan zal inderdaad deze gunstige bepaling opgenomen worden in het nieuwe Pensioenreglement.

Aangezien dit reglement echter van beperkte terugwerkende kracht zal zijn, zou die gunstige beschikking dus niet voor *allen* gelden.

Op deze onredelijkheid vestigde de Pensioenbond nu onlangs de aandacht van den Minister, daar het toch zeker niet de bedoeling kan zijn in dit geval onderscheid te maken in de betaling van het pensioen tusschen ambtenaren vóór en nà een zekeren datum gepensionneerd.

Van Week tot Week.

Dinsdag 23 tot Maandag 29 November.

De communistische woelingen. Door het uitblijven van nadere verontrustende Aneta-telegrammen mag men de hoop koesteren, dat op Java de communistische verzetsbeweging een einde heeft genomen, al duren de arrestaties in het Bantamsche nog voort. Op Sumatra's Westkust smeult het vuurtje blijkbaar na; daar zijn bijv. dezer dagen weder eenige Sawah Loentoe'sche communistische politie-agenten ingerekend.

Onderscheiden met de Mil. Willemsorde. Bij Kon. besluit zijn benoemd tot ridder 4e klas in de Militaire Willemsorde, als hebbende zich onderscheiden bij de krijgsverrichtingen in Atjeh en Onderhoorigheden, gedurende het eerste halfjaar 1926, de sedert tot majoor bevorderde kapitein der Infanterie L. A. Snell, de Javaansche marechaussée 1e kl. Kromodikoro en de Menadoneesche marechaussée 1e klas Kaligu.

Bij Kon. besluit is bepaald dat ter zake van krijgsverrichtingen in Atjeh, in het 2e halfjaar van 1925 en het 1e halfjaar van 1926 de sedert gesneuvelde 1e luitenant der infanterie van het Indische leger W. A. M. Molenaar, zal worden ingeschreven als ridder 4e kl. der Militaire Willemsorde.

J. S. Diephuizen †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 88 jaar, overleden de heer J. S. Diephuizen, oud-hoofdofficier van het Ned.-Indische leger en oud-lid van de Rekenkamer in Ned-Indië.

H. A. Berkhout †. In den ouderdom van 69 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer H. A. Berkhout, gep. majoor-titulair der genie van het Indisch leger en oud-directeur van het Pensioenfonds voor de koloniale landsdienaren.

De overledene was ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

Univers. examens. Doctoraal ex. Ind. recht de heer P. Pauwels.

Tropische koloniale staathuishoudkunde. Den 24en dezer heeft de heer J. van Gelderen, hoofd van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden, met verlof hier te lande, voor de Leidsche Universiteit de vierde zijner lezingen over tropische koloniale staathuishoudkunde gehouden. Zijn onderwerp was ditmaal het bevolkingsvraagstuk, in het bijzonder van Java.

Nederlandsch-Indonesisch Verbond. De te Leiden gevestigde studentenvereeniging „Het Indiegenwerkgezelschap" trad bij acclamatie toe tot het Ned.-Indon. Verbond, waarmede thans de zesde vereeniging bij het Verbond is aangesloten.

Het rassenvraagstuk in Indië. Den 24en November heeft Mr. N. Stufkens Jr. voor de Indonesische Studieclub te Leiden een voordracht gehouden over het rassenvraagstuk in Indië.

De jaarlijksche Bestuursconferentie. Naar de Sumatra-Post verneemt zal tusschen 15 Maart en 15 April 1927 weder een volledige bestuursconferentie, onder presidium van den Gouverneur-Generaal, worden gehouden.

Mr. J. W. van der Jagt † Volgens een hier te lande ontvangen bericht is overleden de heer Mr. J. W. van der Jagt, lid van den Raad van Justitie te Semarang.

Een Van Heutsz-monument te Weltevreden. Van 2 tot 14 December zal in het gebouw van Arti et Amicitiae te Amsterdam, een tentoonstelling worden gehouden van drie voorontwerpen voor een te Weltevreden op te richten monument ter eere van den Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz. Het is de bedoeling van het te Batavia gevestigde comité door dit gedenkteeken de nagedachtenis te eeren van den landvoogd, die tijdens zijn bestuur het gezag ook in de buitengewesten op deugdelijken grondslag heeft weten te vestigen, rust, orde en welvaart heeft gebracht en de volkeren van Nederlandsch-Indië tot eene eenheid heeft samengevoegd.

Behalve het bestuur van Arti wil ook het bestuur van Pulchri Studio de gelegenheid geven voor het exposeeren van deze ontwerpen, die in Den Haag tentoongesteld zullen worden van 19 December tot 2 Januari. Daarna zullen de tentoongestelde maquettes en teekeningen worden opgezonden naar Indië.

De pest in Midden-Java. In de week van 3 tot ... October werden in Midden-Java in totaal ... pestgevallen gerapporteerd, waarvan in de afdeeling Temanggoeng 46, Magelang 1, Purbalingga 12, Djocjakarta 3, Bojolali 4, Klaten 21, Salatiga 1, Pekalongan 36, Tegal 21.

De onderzeeboot K XIII. Aneta seint dd., 26 Nov. uit Batavia. Hr. Ms. onderzeeër K XIII is te Amboina aangekomen (*N. R. Ct.*).

Bevorderd. De kapitein der infanterie van het N.-I. leger J. K. H. van Steyn van Hensbroek, met verlof hier te lande, is bevorderd tot majoor.

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot ridder in de orde van den Ned. Leeuw, prof. G. Stahel, algemeen leider van de wetenschappelijke expeditie naar het Wilhelminagebergte in Suriname, directeur van het Landbouwproefstation te Paramaribo.

De economische toestand van Indië. Den 8sten December a.s. zal de heer J. van Gelderen voor het Comité Nieuw Indië te 's-Gravenhage een voordracht houden over den economischen toestand van Indië.

Dr. S. Uljaki †. Te Boedapest is overleden Dr. S. Uljaki, oud-officier van gezondheid van het O.-I. leger, ridder der Militaire Willemsorde.

Meisjesscholen in Ned.-Indië. In de op 26 dezer te 's-Gravenhage gehouden jaarlijksche algemeene vergadering der vereeniging „Kartinifonds" heeft de heer J. F. W. van der Meulen, oud-directeur van Onderwijs, gesproken over „De plaats van verschillende typen van meisjesscholen in de organisatie van het onderwijs in Indië".

De financieele positie van Indië. De heer J. L. ...ming Jr., oud-hoofd van den belasting-accountantsdienst in Ned.-Indië, heeft den 26en ... voor den Ned. Bond van Accountants te ...

sterdam een voordracht gehouden over de financieele positie van en de belastingheffing in Ned.-Indië. (Verslag in N. R. Ct. van 28 Nov.).

Met pensioen. De Generaal-Majoor J. H. I. le Cocq d'Armandville, inspecteur der infanterie bij het O.-I. leger en de Kolonel der Inf. van het O.-I. leger J. W. Ebbink zullen 2 December den dienst met pensioen verlaten.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Maskers, Marionetten en Schimmen.

Ook de smaakvolle kleine tentoonstelling van marionetten, poppen en maskers, van 13 November tot 5 December in het Stedelijk Museum te Amsterdam gehouden, behoort weldra tot het verleden. Wie daartoe in de gelegenheid is, verzuime voorniet, er deze laatste dagen nog een kijkje te gaan nemen. Hier vindt men, naast de marionetten en poppen van Pieter van Gelder, Georg Rueter Jr., Nelje Kots, die bijzonder geestig bedacht zijn, ook die van Vilmos Huszar en enkele anderen, voorts maskers van Cris Agterberg, Rueter en dr. J. R. B. de Roos, benevens fraaie collecties Indische en Japansche maskers uit het Koloniaal Instituut en het Handelsmuseum voor Oost-Aziatische kunst en wajang golek door Boeatan ingezonden.

De tweede zaal, waarvan de wanden met lederen wajangpoppen zijn vol gehangen en waar eenige prachtige maskers van negers en papoea's zijn tentoongesteld, is ingericht voor de wajang-vertooningen.

Op Woensdagavond 24 November hield Prof. v. Hinloopen Labberton daar een voordracht over wajang, met demonstratie van Raden S. Hardjodiringgo en op Vrijdagavond 26 November werd een wajangvoorstelling gegeven door Raden S. Hardjodiringgo als dalang, met muzikale begeleiding.

In Amsterdam bleek de belangstelling voor deze schoone Javaansche volkskunst al niet grooter dan in Den Haag, getuige het geringe aantal bezoekers, wat te meer verwondert in dezen tijd van zoeken op artistiek gebied naar de wederinvoering van het marionetten-, masker- en schimmenspel. Zij, die gekomen waren, genoten echter zéér, zoowel van de duidelijke, zaakkundige uitlegging van Prof. v. Hinloopen Labberton betreffende de diepzinnig symbolische beteekenis en didactische strekking van het wajangspel, als van de schimmenvertooning, op uitmuntende wijze door den Javaanschen deskundige gegeven.

De taak van den dalang is, zooals prof. Labberton terecht opmerkte, een zéér veelzijdige en veelomvattende; hij moet niet alleen volkomen op de hoogte zijn van de Javaansche literatuur en de volkslegenden, welke door de wajang worden weergegeven, maar hij moet o.a. ook alle persoonlijkheden, die de poppen uitbeelden, in hunne verschillende levensomstandigheden en tijdperken, grondig kennen niet alleen, maar ook ieders karakter en temperament, de daarbij passende taal, het stemgeluid en de traditioneele wijze van dansbeweging kunnen weergeven, terwijl er geen geschreven tekst voor bestaat. Ook dit spel is dus een overleveringsspel, waarvan de artistieke waarde grootendeels afhangt van het talent, de kunstontwikkeling en de toewijding van den vertolker.

In 1912 schreef Prof. Labberton, bij de inleiding van zijne vertaling van Sapanti Sakoentala, een Javaansch Tooneelspel voor de Wajang Koelit, bewerkt door R. Marta Hardjana, dat toen voor de eerste maal werd opgevoerd ter gelegenheid van de oprichting der Ned.-Ind. Theosofische Vereeniging, o.m.:

„Naar Javaansche opvatting is de gansche wajang esoterisch (op het zieleleven betrekking hebbende), d.w.z. voor wie ze op de ware wijze beseft, niet slechts een poging tot het dramatisch voorstellen van gebeurtenissen uit het verleden, doch een afspiegeling en toelichting op de zich in elken godsbewustigen mensch voltrekkende geestelijke wedergeboorte.

„De Wajang was voor Java steeds een opvoedmiddel. Wat er ook moge worden vertoond, een grondeisch, waaraan het stuk moet beantwoorden, is dat in den eeuwigen strijd tusschen goed en kwaad, welke zoowel 's wereld schouwspel als het opgespannen doek *(kèlir)* te zien geeft, het goede ten slotte de overwinning moet behalen."

E. K. schrijft in het jongste Zondagsblad van Het Vaderland uit Amsterdam o.m.:

„De maskers, die de wanden van de zalen in het Stedelijk Museum sieren, zijn voor één middag afgestaan aan dansers en spelers voor een voorstelling in den Stadsschouwburg.

„Het is al lang geleden, dat in ons land de eerste pogingen gedaan werden om het masker weer die plaats terug te geven, waarop het zoozeer recht had. Wij hebben bij de vertooning van de *Menaechmi* door het Nederlandsch Tooneel nog onder den Raad van Beheer een eerste proeve ervan gekregen, die later gevolgd is, nu ruim vier jaar geleden, door een opvoering van *Yeat's: Vrouwe Emer*. Sindsdien zijn tal van kunstenaars zich op het vervaardigen van maskers gaan toeleggen.

„Wat het masker vermag, bleek gistermiddag in het gedeelte vóór de pauze, toen *Gertrud Leistikow* optrad met haar Grotesken. Vooral na de laatste zal wel niemand meer getwijfeld hebben aan de expressie, die van het masker kan uitgaan. In dat opzicht komt ook de maker *Hildo Krop* hiervoor hulde toe. De werking van het masker voor den Javaanschen dans, de mystieke sfeer, welke het hier kan scheppen, kwam voldoende uit bij de dansen van *Hardjodiringgo*. En onvermeld mogen evenmin blijven de dansen van *Florry Rodrigo*, vaak grillig en levendig, spontaan en vol van sprankelende levensblijheid, waarbij *Haverman's* maskers een uitstekenden indruk maakten.

„Na de pauze het masker in verband met het tooneelspel. Het bracht ons wederom *Vrouwe Emer* met vrijwel dezelfde optredenden als voorheen: Van Meerten, Van Dalsum, Louise Kooiman en Sara Heyblom en nu met Willy Haak als Eithe Inguba. Het wil ons voorkomen dat in het tooneelspel met het masker nog lang niet bereikt is wat er mee te bereiken valt. Vóór alles is het noodzakelijk, dat de speler zich van het masker weet te bedienen. Hij moet met dit instrument kunnen omgaan en daarvoor zal meerdere en veelvuldiger oefening, waarvoor zich bij tooneel veel minder dan bij den dans de gelegenheid uit den aard der zaak voordoet, noodig zijn.

„Rekenen we den uitslag niet, maar waardeeren we het streven naar een bruikbaar maken van het masker, dan kunnen we voor deze matinée niets dan dankbaarheid toonen. Het publiek dacht er blijkbaar, getuige het hartelijk applaus, evenzoo over."

Jongstleden Zaterdagavond vertoonde de heer *Frans ter Gast* op een vergadering der Vereeniging *Arti et Industriae* te 's-Gravenhage zijn „groot fantastisch Schimmenspel". Toen bleek de groote zaal van „Restaurant Riche" te klein om alle belangstellenden te bevatten. Daarover lezen wij in *Het Vaderland* van l.l. Zondag:

„Wij waren achter de schermen toegelaten. Er kon in de zaal zelfs geen journalist meer bij, maar dat was nu juist een buitenkansje voor ons: wij zagen de schimmen en wij zagen de werkelijkheid en zoo hebben wij dubbel genoten: als idealisten en als realisten; wij zagen het spel naar buiten (zij het dan ook op de keerzijde van het doek!) [1]) en wij zagen de „cuisine", waar al dat moois gemaakt werd. Wij hoorden de leeuwen opcommandeeren en wij zagen de vrouwen uit den harem van den sultan onder de tafel wegbergen, nadat zij haar werk hadden verricht.

„De heer *Frans ter Gast* heeft werkelijk een alleraardigst gezelligheidsspel in elkaar gezet. De poppen, wier schaduw op het doek werd geworpen, waren bijzonder grappig uitgesneden en de begeleidende verzen in den trant van *„Mijnheer Prikkebeen"* waren dikwijls geestig gevonden.

„De heer *Ezerman* gaf een verdienstelijke pianobegeleiding en het publiek was zeer tevreden. Zelfs wie geen stoel hadden, bleven tot het einde en applaudisseerden geestdriftig."

Het Nederlandsche publiek schijnt dus wel lust en smaak te hebben voor het schimmentooneel, maar zoodra de meer verfijnde diepzinnige Indonesische kunst daarbij in 't spel komt, schijnen beide eigenschappen te loor gegaan. Toch hebben de verschillende vormen van de Javaansche en Balineesche wajang, zoowel als de maskerdansen,

[1]) Zoo zien ook de mannen op Java de *wajang koelit*-vertooning; de vrouwen zitten achter het scherm.

AAN DE LEDEN. Mogen wij op Uwe medewerking rekenen om het ledental onzer vereeniging te doen toenemen? Als ieder lid slechts één persoon introduceert, zal onze wekelijksche Mutatiestaat een sprekende rubriek vormen, die getuigenis aflegt van daadwerkelijk streven naar verhooging van den bloei van „Oost en West".

naast de mystieke, ernstige, ook vele humoristische en hoogst koddige tafereelen. Nimmer is 't uitsluitend amusement, altijd een nuttige afwisseling van ernst en luim, die, als echte volkskunst, de Indonesiërs, oud en jong, hoog en laag, zoowel vrouwen als mannen, vanaf zonsondergang tot aan zonsopgang, weet te boeien, daar zij er de noodige innerlijke ontwikkeling en concentratie van geest voor bezitten, naast heilige piëteit voor verheven tradities.

Voorwaar, er valt voor ons, nuchtere Westerlingen, uit het Oostersche marionetten-, masker- en schimmenspel véél te leeren!

Boeatan.

Naar wij vernemen heeft Hare Majesteit de Koningin Woensdagmorgen in de toonkamers van Boeatan, Heulstraat 19 Den Haag, eenige inkoopen gedaan van Indonesische kunstnijverheidsvoorwerpen.

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Uit den Volksraad.

Aan *de aanvullingsbegrooting voor 1927* ontleenen enkele bladen de volgende wijzigingsvoorstellen:

Bijdrage Chr. Lyceum te Bandoeng (f 50.000). Met ingang van 1 Juli 1927 wordt aldaar geopend een instelling voor middelbaar en klassiek voorbereidend hooger onderwijs.

Subsidie Ned. Kamer v. Koophandel te New-York (f 10.000). Het is gebleken dat de Ned. Kamer v. K. te New-York uitnemenden arbeid verricht voor de bevordering van de economische relaties tusschen Nederland en zijne overzeesche gewesten eenerzijds en de Ver. Staten anderzijds. Deze instelling geeft mondelinge en schriftelijke voorlichting aan beide zijden, brengt importeurs en exporteurs tot elkaar, verleent bemiddeling in geschillen, enz. Ook doet de Kamer nuttig werk voor de bevordering van Amerikaansch toerisme, op anderen voet dan de jaarlijks georganiseerde massabezoeken, waarbij honderdtallen Amerikanen voor slechts enkele dagen Nederland of Indië bezoeken. *De Sum. Post* (25 Oct.) wijst er op hoe noodzakelijk de Gouverneur-Generaal, die gezant in de Ver. Staten is geweest, steun aan deze nuttige instelling oordeelt.

Zeevisscherij (f 33.420). De samenvoeging van de wetenschappelijke- en de practische en economische voorlichting op visscherijgebied, zooals die vroeger bestond bij het Visscherij-station, zal weder tot stand worden gebracht. Het Laboratorium voor het onderzoek der zee wordt uitgebreid met een zoöloog, een technoloog, een visscherijconsulent en eenig lager personeel en, zij het voorloopig op meer bescheiden voet, naar het voorbeeld der Hollandsche organisaties toegerust voor de behartiging ook van de practische visscherijbelangen.

Bevolkingsrubber. Aangevraagd wordt f 5.220 voor zes adspirant-Landbouwopzichters (van de Cultuurscholen), die toegevoegd zullen worden aan de rubber-ambtenaren in Djambi en Borneo. Verschillende verbeteringen in die cultuur kunnen worden ingevoerd, o.a. in zake den tap en het gebruik van betere bibit.

De terpentijnwinning in de Gajoelanden. Met het oog op de gunstige resultaten is het tijdstip aangebroken om het proefbedrijf op definitieven voet in te richten. Bij Gouv.-exploitatie behoeft het maken van zoo groot mogelijke winst niet als eenig- of hoofddoel te worden gesteld, doch kan daarnaast een blijvende vooruitgang van de landstreek worden bevorderd, door de winst geheel of gedeeltelijk aan te wenden voor het exploiteerbaar maken van thans onbereikbare bosschen (aanleg van wegen enz.). Na het volledig in exploitatie brengen wordt de opbrengst geraamd op 650.000 K.G. balsem per jaar, waarvan 520.000 K.G. hars en 130.000 K.G. terpentijd. (*Bat. Nwsbl.* 20 en 21 Otc.)

Nijverheidsbevordering (f 17.880 en f 1920). Deze postjes voor den nijverheids-voorlichtingsdienst geven *De Loc.* (23 Oct. blz. 35) aanleiding om nog eens het axioma te formuleeren: dat het landbouwonderwijs, het ambachtsonderwijs, de landbouwvoorlichting, *de bevordering van nijverheid*, visscherij en handel, de verbetering van tuinbouw, veeteelt en landbouw — dat *deze zorgen tot de voornaamste taak behooren van de Indische Regeering.*

Leert men den tani méér picols rijst per bouw produceeren, leert men hem een juister en be voortbrenging van handelsgewassen, leert m betere methoden voor het weven, het batikken, pannen bakken en voor andere industrieën, le men om erf en tuin voor goede en voordeelige wassen te benutten, leert men den visscher en boer, den landman en den ambachtsman om doelmatiger methoden een beter product te verk gen, dan verricht men nuttig, opbouwend en zenswaardig werk. Dan bevordert men de eco sche ontwikkeling, dan maakt men land en sterker en dan staalt men de volkskracht.

Het Algemeen Kweekschoolplan (*Bat. Nwsbl.* 23 en 25 Oct.). Het gewijzigd plan der Regee houdt rekening met de hoofdbeginselen, waa het verzet van den Volksraad gebaseerd is gew Eene doelmatige splitsing van de Hollandsche landsche- en Chineesche opleidingen is ontwor Het nieuwe plan vertoont eene volkomen gelijk ling van de eischen der Europeesche hulpacte die welke in Nederland gesteld worden.

Het Ned.-Ind. Agentschap (*Java-Bode*, 20 en Oct.). Voor de ontworpen regeling is f 187.500 getrokken. Het valt te voorzien dat tot defini instelling van het „agentschap" niet voor 1 J 1928 zal kunnen worden overgegaan. Voorlo wordt eene regeling in het leven geroepen, w zooveel mogelijk den toekomstigen opzet bena De gecomitteerde zal zich in een van den Minis vrij onafhankelijke positie hebben bezig te hou met zuiver technische zaken, zooals het uitzend van krachten en goederen, het beheer der leening enz.

Het Beheer der Landsmiddelen.

In *De Loc.* (4, 5, 7, 8, 15 en 18 Oct.) wordt overzicht gegeven van „*Het Beheer der Lands delen*", waaruit de lezer een beeld krijgt van ontegenzeglijk zeer vele, dat de laatste jaren verbetering van het beheer van 's Lands geldm len is verricht. Hoewel — aldus schr. — hie uiteraard de grootste lof toekomt aan de van het Departement van Financiën en de G Thesaurie, moge niet verzuimd worden te op de groote medewerking hierbij ondervonden de andere Departementen en Diensten. Bij verg king met de ervaringen der Nederlandsche nigingscommissie verschijnt de Indische adm tratie in een gunstig daglicht.

De heer Dwidjosewojo over non-coöperatie.

De heer *Dwidjosewojo*, lid van den Volksr sprak in de „Studieclub" te Soerabaja over co ratie (*De Loc.* 18 Oct. blz. 10). De heer Dw hebben dat men, om zoo spoedig mogelijk tot doel te komen, men niet alleen zich onder het als voormannen moet bewegen, doch dat de wikkelden in de wettelijk ingestelde Raden als den zitting moeten nemen, waar ze een oppo vormen. Wat betreft propaganda tegen het die nemen bij het Gouvernement, dit vindt de heer verkeerd. De intellectueelen moeten juist de dende functies veroveren, desnoods met min salaris dan de Europeanen. Verder is de heer van meening, dat zelfs in Britsch-Indië, waar ontwikkeling reeds verder is dan hier, de coöperatieve beweging mislukt was.

Mr. Singgih daarentegen is van meening dat buiten die Raden veel meer kan bereiken en men ten slotte alleen met oppositie en met de viezen van den Volksraad het niet verder kan b gen dan waar men nu is. Het niet dienst ne bij het Gouvernement vat men nog verkeerd daar de bedoeling van *mr. S.* is, dat men vrije roepen moet kiezen als meester in de rechten, sen, ingenieurs enz., doch niet B.B.-ambtenaar den, die maar als machine werkt.

Communisme.

De *Java-Bode* (20 Oct.) geeft een resumé van *gebeurtenissen in Bantam*. Hieruit blijkt o.m. in Juli en Augustus herhaaldelijk geheime bij komsten gehouden waren, in welke plannen opstand en moord besproken waren: waar deze plannen in zooverre ernstig opgenomen ten worden, dat vast te staan kwam dat vele lieden met vasten begonnen waren en andere reidselen voor de komende gebeurtenissen hadden, bestond er alleszins aanleiding tegen leiders en hun voornaamste helpers op te tr Een aantal hunner werd gearresteerd en zal lang terechtstaan. Twee dingen zijn intusschen duidelijk gebleken en wel *in de eerste plaats* dat

ofddoel der P. K. I.-voormannen geen ander was n zich ten koste van den kleinen man te verrijken, immers het grootste deel der ingezamelde gelden werd door hen verduisterd; *in de tweede plaats* dat op de politie staat te maken viel en de pogingen en groot deel hunner tot het communisme over te halen op een groote mislukking en het in het licht brengen van den misdadigen opzet der samenzweerders uitliepen. Dank zij het krachtige optreden van het B.B. dat paraat was, mede dank zij den steun van de militairen, is het niet tot conflicten gekomen. Wanneer de groote opruiming — waaraan thans nog gewerkt wordt — voltooid is, kunnen dergelijke gebeurtenissen voorloopig niet meer plaats hebben.

De *Deli Crt.* (26 Oct.) bericht dat de politie te Padang beslag legde op eenige Mausergeweren, om 1200 patronen en dumdumkogels aan boord van de *„Laertes"* in Emmahaven. Dit alles was veraftig verborgen in de wanden van pakkisten met ederen, toebehoorend aan Arabieren uit Batavia, die de geweren met 120 patronen hadden gekocht te Tegal en 1100 patronen en reservedeelen te Soerabaja. De *D. C.* brengt hulde aan de politie en douane voor dit werk. Maar — vervolgt het blad — als men nu op de Westkust begint met Mausers en patronen in te voeren, dan wordt het toch tijd, dat zulke gevaarlijke lieden van onzen bevoegden rechter leeren, dat de Staat zich daartegen met alle middelen zal verzetten. Zulke lieden dienen, mede als afschrikwekkend voorbeeld voor anderen, voor den langst mogelijken tijd dien de wet toelaat, onschadelijk gemaakt te worden. Dat is ten slotte veel menschelijker dan dat later stroomen bloeds vergoten moeten worden om de onhandige schutters met die geweren tot rede te brengen. Ook de rechter dient dat nuchter en zakelijk in te zien, als een organ van de rechtsorde waarvan hij een noodzakelijk deel uitmaakt.

Loc. (18 Oct.) schrijft over het vrijsprekend vonnis te Semarang van *Dasoeki* na een veroordeeling te Solo tot drie jaren, en geeft een verslag van de behandeling der *Stakingen te Soerabaja* voor den Landraad (22 Oct. blz. 20).

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (21 en 23 Oct. 1e bl. „Azië") en het *Soer. Hbl.* (18 Oct. 4de bl. „Van onze Buren"; 19 Oct. 2de bl. „Brieven uit Holland").

Chineesche situatie te Soerabaja.

Het *Soer. Hbl.* (18 en 19 Oct. 3de bl. Z.) bespreekt de stroomingen welke in den laatsten tijd in de Chineesche gemeenschap te Soerabaja werkten, welke zich nu en dan demonstreerden door zekere acties, waaraan de Overheid aandacht moest schenken. Vergaderingen en optochten werden gehouden zonder voorafgaande vergunning van het Bestuur, geld-inzamelingen hadden op groote schaal plaats en onlangs kwam een relletje voor bij de woning van den voorzitter der Chineesche Handelsvereeniging. In Kanton en Shanghai stonden de voorname kooplieden steeds tegenover de *Kuo Min Tang*; het ligt voor de hand dat de kapitalisten niets te kosten hebben van eene vereeniging welke de nationalisatie van kapitaal tot leuze heeft. In Ned.-Indië constateert men hetzelfde. Bij tal van Chineesche organisaties op Java zijn reeds lang geleden achterhaald allerlei comprommitteerende papieren, afkomstig uit de Centrale te Shanghai. Terwijl de volkspartij in *de Chineesche wereld te Soerabaja* zich krachtig doet gelden en sympathie wekt voor de partij in China, die het vaderland tracht vrij te maken van vreemde overheersching, staat daar scherp tegenover de groep der Handelsvereeniging, die immer het oog naar Peking richt, hoewel zij van daar vrijwel nooit eenigen steun ontvangt. De groote groep der Peranakan (hiergeboren) Chineezen staat over 't algemeen vrij lauw tegenover de zaken van het Chineesche rijk, ook omdat zij Nederlandsche onderdanen zijn, hoewel onder haar vele aanhangers der Kuo Min Tang gevonden worden. De K. M. T.-partij doet al wat mogelijk is om in de groep der Peranakan-Chineezen meer aanhangers te werven en hen te winnen voor de groote Chineesche zaak. Wat dit betreft is de K. M. T.-partij niet ongevaarlijk; zij veroorzaakt dikwijls rustverstoring en kweekt eene anti-Nederlandsche stemming. De Peking-Regeering heeft in 1910 erkend dat de in Indië geboren Chineezen Nederlandsche onderdanen zijn. De K. M. T.-partij propageert hare denkbeelden in hare twee scholen te Soerabaja met ijver en kracht, en het is duidelijk dat de Pekinggroep — die der Handelsvereeniging waarbij de groote, dus niet de talrijke

kleine, kooplieden zijn aangesloten — hiervoor geene partij is.

Solovallei-werken.

Volgens het *Soer. Hbl.* (16 Oct. 3de bl.) moet er op worden gerekend dat het groote plan der hervatting van de Solovallei-werken niet zal worden uitgevoerd en dat de bevloeiingswerken zich zullen beperken tot den aanleg der groote *wadoeks Patjal* en *Tjawakkerdjo*, waarmee 50.000 à 60.000 bahoes op het juiste moment aan voldoende water zullen kunnen worden geholpen. De landbouw-voorlichtingsdienst in de Solo-vallei zal eene domineerende taak hebben; het zijn vraagstukken van landbouwkundigen aard welke hier de situatie beheerschen.

Een reis door den Timor-archipel.

De heer *J. L. van Eck*, hoofd van den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst, deelde aan *De Loc.* (19 Oct. blz. 32) zijn bevindingen mede over den *veestapel op Soemba, Soembawa, Flores* en *Timor*. In den Timor-Archipel heeft elk eiland z'n eigen fokkerij. Zoo heeft men op Soemba het Ongolerund, op Timor het Bali-vee, op Flores het Madoeravee en op Soembawa het Hissar-vee. Al deze soorten zijn door den Veeartsenijkundigen Dienst ingevoerd. Op *Soemba* werden in 1916 600 Br.-Indische volbloed Ongole-runderen ingevoerd; thans is deze veestapel aangegroeid tot ruim 6000 stuks. De bedoeling bij deze fokkerij is om door kruising het trekvee in andere deelen van den Archipel te verbeteren. Goede stieren (500 p. j.) worden thans uitgevoerd naar Noord-Celebes, Java en enkele deelen van Sumatra. De uitvoer van ossen en varkens van *Bali* is van groot belang. In 1925 gingen 30.000 ossen naar West-Java, Celebes, Borneo en Ambon; 125.000 varkens werden geëxporteerd, waarvan 76.000 naar Singapore.

II. UIT DE INLANDSCHE PERS.

De ernstige jongste verwikkelingen tusschen Hindoes en Mohamedanen te Calcutta

II (Slot).

Den 4en April 1926 kwamen de berichten binnen dat nog geen enkele omstandigheid wees op vermindering van de onrustige beweging en dat het rooven in de winkels zelfs toenam.

Eene groep Hindoevrouwen, die zich van de Barra-Bazar naar de woningen van familieleden begaf, werd door de Mohamedanen lastig gevallen, terwijl een tram met 80 Mohamedaansche vrouwen door de Hindoes werd bemoeilijkt en door de gewapende politie moest worden beschermd.

Het was geen speciaal conflict meer tusschen de Aria Semadj en de Mohamedanen, doch het geschil ontaardde in eene algemeene verwikkeling, sedert chauffeurs van auto's, karrevoerders, trambestuurders en andere volksgroepen zich daarin hadden gemengd en de Hindoes, volgens politieberichten, de Mohamedaansche winkels bij de Maurabrug roofden.

Groote materieele schade aan gouden versierselen werd dientengevolge den handelaren toegebracht.

Tengevolge van den overmoed der Aria Semadjigroep deden de heeren Maulana Abdul Kalam Azad, Mohamad Irban Sahib en Sen Gupta pogingen om beide partijen tot geduld aan te sporen, doch te vergeefs.

Den 5den April 1926 molesteerden tal van Hindoes eene groep Mohamedanen, die zich op de Clive Del Hausy Square bevonden, verbrandden daarbij hunne kleedingstukken, met zóódanig gevolg, dat tal van gewonde personen in de ziekenhuizen moesten worden opgenomen.

Het aantal gewonden was op dezen dag reeds gestegen tot meer dan 300, waarvan 203 in de hospitalen.

De politie, gesteund door de militaire macht, reed in stalen wagens rond, terwijl door den districtchef van den magistraat samenkomsten van meer dan 5 personen op den openbaren weg werden verboden.

De winkels van beide partijen bleven gesloten evenals de vrucht- en vleeschmarkten.

Den 6en April 1926 deed de politie huiszoekingen bij tal van Mohamedanen en nam tal van kleedingstukken en slaapgerei in beslag.

Te Ragbar werden 25 Mohamedanen in arrest gesteld wegens het plegen van roof en 6 Mohameda-

nen ter zake van het medenemen van vee dat bij het Hindoesche godshuis behoorde.

Het aantal gewonden op dien dag bedroeg 20 Hindoes, 28 Mohamedanen en 4 politiemannen, waaronder een ondercommissaris.

Aangezien de ziekenhuizen overvuld waren, werden ook de schoolgebouwen voor de verpleging gebezigd, terwijl men de maatschappelijk welgestelde gewonden, voor zooveel mogelijk, bij de familieleden liet verplegen.

In het geheel bedroeg het aantal Hindoesche gewonden ongeveer het $^1/_3$ deel van dat der Mohamedanen.

De politieposten versterkt zijnde en de krachtige bewaking voortzettende, werd het over het algemeen iets rustiger in de stad.

De poging van den Burgemeester van Calcutta (de heer Mr. Sen Gupta), om eene schikking tusschen beide partijen te bewerkstelligen, faalde, aangezien de gemoederen nog niet waren bedaard en iedere partij nog wel eens haar kracht wilde toonen.

In een der samenkomsten van beide partijen sprak de heer Sen Gupta daarover zijne teleurstelling uit en zijne uiteenzettingen, die eerst in de Engelsche taal en daarna in het Hindoestansch werden uitgesproken, vonden ook wel ingang, doch de stemming tusschen de beide partijen was nog zoo vijandig, dat zij de uitgesproken gedachten nog niet in daden konden omzetten.

Een gedeelte van het gehoor liet zelfs duidelijk blijken dat men steeds wraak zou nemen wanneer daartoe aanleiding bestond.

De stand van zaken is op dit oogenblik zoodanig, dat Mohamedanen en Hindoes gereed staan elkanders godshuizen te bevuilen en te beschadigen en zoolang dit het geval blijft, kan men steeds elk oogenblik rustverstoringen te Calcutta verwachten.

III. UIT DE CHINEESCHE PERS.

De bekendmaking van den 30sten Mei.

I.

De 30ste Mei is voor de Chineeezen de dag van herinnering aan den moord, welke op dien dag van het jaar 1925 te Shanghai heeft plaats gehad en waarbij zoovele personen het leven lieten.

De heeren Lie Siong Hwie, Oei Han Tjian en Tio Tiauw Hong, onderscheidenlijk voorzitter en ondervoorzitters van de vereeniging Soe Swie Hoa Kiauw Gwa Kauw, Ho Hwan Hwee, hebben in dat feit aanleiding gevonden in de „Pewarta Soerabaija" van 29 Mei 1926 eene bekendmaking te plaatsen, waaraan in hoofdzaak het navolgende is ontleend en waarin zij allereerst de vraag stellen waaraan het Chineesche Volk toch schuldig is en of het daarvoor op zulk eene wijze moet worden gestraft.

Zij beschouwen dien moord als eene slechte en lage vlek, welke op de wereldgeschiedenis is geworpen en eene beleediging van het Chineesche volk, zooals de geschiedenis nog niet heeft vertoond.

Wel is waar is China nog niet ten gronde gericht en bestaan de souvereine rechten nog wel, doch de onbeleefde vreemdeling blijkt in een Chinees niet meer te zien dan een kip of een hond.

Iedere Chinees ziet in dien toestand een naderend gevaar en zeker niet het minst als de met de vreemde Mogendheden gesloten onrechtvaardige verdragen gehandhaafd blijven.

De groep der imperialisten zoeken hunne kracht in en steunen op die onrechtvaardige verdragen en beschouwen China als een sub-Kolonie, waarin zij dat volk op zulk eene brutale willekeurige wijze bejegenen dat dit niet te beschrijven is.

Zij onthouden aan het volk de noodige vrijheid en belemmeren het zich te uiten voor en te verdedigen tegen hetgeen het als rechtvaardig beschouwt.

Na den moord te Shanghai volgden de moorden te Shakee (Canton) en te Hankow, welke het bewijs gaven dat de imperialistische toorn moest dienen teneinde het volk vrees aan te jagen en dit te dwingen zich van verzet te onthouden.

Het aantal Ned.-Indische Chineezen dat te Shanghai het leven liet bedraagt eenige tientallen, waarvoor de tegenpartij, na gehouden besprekingen en om een einde aan de zaak te maken, bereid was 70.000 dollar als schadeloosstelling te betalen.

Dit wijst op het feit dat de waarde van het leven van een Chinees niet bijzonder hoog wordt aangeslagen, terwijl de opmerking op hare plaats is, dat, als de Chineezen de moorden hadden gepleegd, eene andere berekening zou zijn gevolgd, zooals bij de treinroof te Lincheng heeft plaats gehad.

In zulke toestanden berustende zou men alles wel op zijn beloop kunnen laten.

Wanneer men de waarheid, de rechtvaardigheid en het humaniteitsbeginsel wil verdedigen, dan kan men, bij de herinnering aan de op 30 Mei 1925 gevallen dooden, niet rustig blijven en stil blijven zitten.

De diplomatieke bemoeiingen terzake van laatste onderwerp, hebben in het afgeloopen jaar tot geene uitkomsten geleid en aan de bedoelingen, welke het Chineesche volk koestert, is niet voldaan, zoodat het op den weg der Chineesche bestuurders ligt, om, als zij leiders van het volk willen en kunnen zijn, daartegen met kracht te protesteeren.

Doch op het grootste gedeelte van de bestuurders, de landsdienaren kan ten deze niet worden gerekend, omdat zij te veel rekening houden met hun eigen belang, niet met verstand denken en den strijd niet durven aanbinden ter verdediging van de rechtvaardigheid.

Dientengevolge is het land in rep en roer.

De gewapende schermutselingen tusschen de groepen Hongthian en Tjatkang en tusschen Tjok Liem en Kwee Siong Ling in het afgeloopen jaar, zoomede die tusschen Kok Ein Koen en de Hongthiangroep in dit jaar hadden wel den schijn van een strijd om de macht, doch indirect waren zij werktuigen van de vreemde imperialisten.

Het moet de Chineezen tot nadenken stemmen, dat die groep Chineesche aanhangers van de vreemde imperialisten de onrustige toestanden gewoonlijk benutten om hunne imperialistische doeleinden te bereiken, die tot nadeel zijn van het Chineesche land en volk.

De zelfzuchtige ontrouwe legerhoofden willen het laatste niet beseffen en zijn instrumenten in handen van de vreemde imperialisten, die het levensbestaan van het Chineesche volk door tweedracht willen bemoeilijken.

Op den langen duur moet zulk een toestand tot den ondergang van China leiden.

(Wordt vervolgd.)

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht

Levensberichten.

De dezer dagen verschenen jaargang 1925 van de Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden bevat, evenals vorige jaargangen, een serie levensberichten van afgestorven medeleden, gevolgd door een opgave van hunne publicaties. Daarbij zijn ditmaal opgenomen de levensbeschrijvingen van twee met betrekking op Indië hoogstverdienstelijke personen, nl. Mr. J. H. Abendanon en Dr. N. Adriani (aan wie na hun verscheiden ook in ons orgaan eene beschouwing werd gewijd). Op voortreffelijke wijze geeft de heer H. D. H. Bosboom een beeld van Mr. Abendanon's veelzijdige talenten en van zijn welbesteed leven, in het bijzonder „als welsprekend verdediger van de rechten der Inheemsche bevolking". De levensloop en het werk van den beminnelijken zendeling-taalgeleerde Dr. Adriani werd uitnemend geschetst door Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel.

Verder bevat dezelfde bundel nog een levensbericht van Pr. G. D. H. Jonckbloet, die jaren het priesterambt in Indië vervulde, doch vooral als letterkundige een bekenden naam had.

De nieuwe koers.

In het democratisch tijdschrift „De Opbouw" (Nr. van 15 Nov.) bespreekt Mr. A. Joekes de eerste maatregelen van den nieuwen kapitein van het Indische Schip van Staat. Nu het schip sinds een tweetal maanden onder het nieuwe commando vaart, is de nieuwe koers welke het neemt, duidelijk waar te nemen. Met ingenomenheid maakt de schr. melding van een opdracht aan den adviseur voor Inlandsche zaken naar Atjeh te gaan, om zich op de hoogte te stellen van de inheemsche bevolking in het gewest. Zoo ook van de conferentie met Indische journalisten. „Van den moed om aan verouderde toestanden en verhoudingen een einde te maken", getuigt ook de aanschrijving van den Gouverneur-Generaal om op spreekdagen e.d. van ambtenaren en belanghebbenden, te breken met de gewoonte om Europeanen steeds aan Inlanders te doen voorgaan, onverschillig wie zich het eerst voor toelating had aangemeld. Schr. acht deze en andere punten evenzoovele wijzingen voor den nieuwen koers, welke eve

uiting kwam door de benoeming van een vaste missie „tot bewaking van de volkswelvaart”.

Mr. Joekes besluit: De nieuwe koers is met vastradenheid ingezet. Het was hoog tijd dat dit gebedde, wilde het schip niet vastloopen op modbanken van het wantrouwen en het lijdelijk zet. Wij wenschen den nieuwen bewindsman de vaart.”

Ons Insulinde.

Onder dezen titel heeft de firma Weenenk en Snel te 's-Gravenhage een wandkalender voor het jaar 1927 uitgegeven, dien wij gaarne bij onze lezers aanbevelen. De kalender bestaat uit 53 bladen, welke alle interessante kiekjes over Indische onderwerpen bevatten, uitgevoerd in koperdiepdruk. De toelichtingen bij de platen zijn geschreven door den deskundigen heer H. F. Tillema (die ook grootendeels voor het illustratie-materiaal zorgde); munten uit door duidelijkheid, gepaard met de zakelijke beknoptheid.

Hoewel de prijs van dezen kalender nog al hoog is, nl. ƒ 3.50, (en met bijlevering van een album om de platen te bewaren ƒ 5.—), wenschen wij den ondernemende uitgevers veel succes met deze poging Indië meer bekend te maken.

Korte Berichten voor Landbouw enz.

Het Nr. van 22 Oct. brengt het eerste gedeelte van het overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van 1926. Verder bevat dit Nr. o.m. een beredeneerden statistiek van oogst en aanplant der voornaamste Inlandsche landbouwgewassen op Java en Madoera in de maand September j.l. Het wordt van belang geacht te wijzen op eene vrij belangrijke wijziging, die sinds Januari in deze statistiek is gebracht. Werd nl. in vorige jaren in de gewestelijke tabel der genoemde gewassen alleen de oogst van de afgeloopen maand en de aanplant op het eind dier maand gemeld, nu is daaraan de totaal vanaf 1 Januari van het loopende jaar geoogste oppervlakte toegevoegd. Daarnevens worden voor elk gewest de overeenkomstige uitgestrektheden vermeld, die de gemiddelden van de voorafgaande periode 1921 t/m. 1925 weergeven.

Mededeelingen Centraal Kantoor voor de Statistiek.

Als No. 35 der Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden is een publicatie verschenen, welke de uitkomsten bevat van een onderzoek naar het verschil in duurte tusschen de verschillende standplaatsen van Gouvernementsambtenaren in Nederlandsch-Indië op 15 Januari 1926.

Een Indische archaeologische bibliografie.

Het Instituut-Kern, gevestigd te Leiden, dat zich ten doel stelt op het gebied der Indische archaeologie in den ruimsten zin materiaal te verzamelen en te verwerken, heeft het initiatief genomen tot de uitgave van een jaarlijksche Indische archaeologische bibliographie van verschenen publicaties op orientalistisch-archaeologisch gebied. Het ligt in de bedoeling, aldus die thans veelal in allerlei plaatselijke periodieken, waarvan als regel uitsluitend in eigen land wordt kennis genomen, opgenomen publicaties, samen te vatten en zoo ook onder het bereik van buitenlandsche onderzoekers te stellen, hetgeen de internationale samenwerking op dit gebied zal bevorderen. In de uitgave zullen de meerendeels in de Nederlandsche taal gepubliceerde resultaten van oudheidkundige onderzoekingen in den Archipel in het Engelsch worden samengevat en een plaats verkrijgen naast de op de Voor- en Achter-Indische archaeologie betrekking hebbende exemplen. (*Soer Hdbl.*).

Indië. Geïllustreerd Tijdschrift.

Inhoud van afl. 18 (24 Nov.). Een en ander uit Java's verre verleden, door L(ekkerkerker). XIII. Laatste Hindoesche rijken op Java. — De kalkgrotten van den Pawon, door J. Reitsma. — Sawah en Kampoeng, door Gertjan. — Een nationalistisch propagandist (nl. Mr. Singgih), door R. — Het vraagstuk van Java's bevolkingsaanwas (vervolg), door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Vacantieschetsen (uit de Padangsche Bovenlanden). — De meeste dezer bijdragen zijn geïllustreerd; merkwaardig is de uit de lucht genomen foto, voorstellend het Departement van Gouvernementsbedrijven en omgeving te Bandoeng, terwijl daarboven enkele militaire vliegtuigen cirkelen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 16. Eenige beschouwingen over koffiedrooghuizen, door A. C. Slotemaker. — Nieuwe gezichtspunten voor een Oostmoessonvoorspelling, door Dr. H. P. Berlage Jr. — De vrije emigratie van Java der Deli Planters Vereeniging (slot), door K. W. Rauh. — Het Oost-Java Planters Congres. — De Ned.-Indische „Gordel van Smaragd” vergeleken met Samoa en het Maleisch Schiereiland (slot), door Dr. H. G. Heyting (ontleend aan de Ind. Gids).

De Indische Mercuur.

No. 47 (24 Nov.). Verslag over het onderzoek naar de verontreiniging van het achterwater van suikerfabrieken op Java, door J. Groenewege. — Rhizoctoniaziekten op tabak in Deli, door Dr. S. J. G. Jochems; besproken door Prof. Dr. Joha. Westerdijk. — De invloed van verhooging van invoerrechten op het verbruik van thee. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het tweede kwartaal van 1926 (slot). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

De Indische Culturen.

Uit de inhoud van No. 20 (15 Oct.). Een theebladziekte, veroorzaakt door Maerophoma theicola Petch, door C. H. Cadd en C. Ragunathan (met ill.). — Een uitstervingsziekte van dadap (Exthrina lithosperma), door M. Park. — Klein-landbouw, een brandend vraagstuk, door S. van Meeverden. — Een reclame voor Hollandsche carbolineum, door Dr. C. J. J. van Hall. — Uit de geschiedenis van de theecultuur, door S. Kalff. — Het congres van de Oosthoek-planters.

De Indische Verlofganger.

In het Nr. van 26 dezer schrijft v. d. B. over „De relletjes op Java”. — De heer S. Kalff vertelt iets van het leven van gouverneur-generaal Jacob Mossel (die zijn loopbaan als jong matroos begon). — Verder behandelt P. V. verder eenige „Indische curiosa”, speciaal geniëlleerde artistieke koperen voorwerpen uit Noord-Sumatra.

* * *

Onderwijstoestanden uit het Verre Oosten in het bijzonder Java en Japan. Voordracht (met gedachtenwisseling), door Prof. D. van Hinloopen Labberton. (Indisch Genootschap, Vergadering van 8 Oct. 1926).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers. No. 43, 23 Oct. '26. (Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden te Weltevreden).

Derde wetenschappelijke balans van het Weduwen en Weezenfonds van Europeesche militairen beneden den rang van officier bij de koloniale troepen, enz. Met 18 staten. ('s-Gravenhage, Alg. Landsdrukkerij).

Het adatrecht van Nederlandsch-Indië, door Mr. C. van Vollenhoven, hoogleeraar te Leiden, Tweede deel, afl. 4. (Leiden, Boekh. en Drukkerij voorheen E. J. Brill.).

Mijnbouwkundig - geologische Kaarteeringen, meer in 't bijzonder die van aardolie-terreinen, door W. F. F. Oppenoorth (Vademecum voor het Personeel bij den Dienst van den Mijnbouw). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Alphabetisch Register op de Staats- en Bijbladen van Nederlandsch-Indië (Staatsblad 1816 t/m 1925, Bijblad No. 1 t/m 10845), door Mr. F. C. Hekmeijer. (Nijmegen, Boekdr. F. E. Mac Donald).

Suriname.

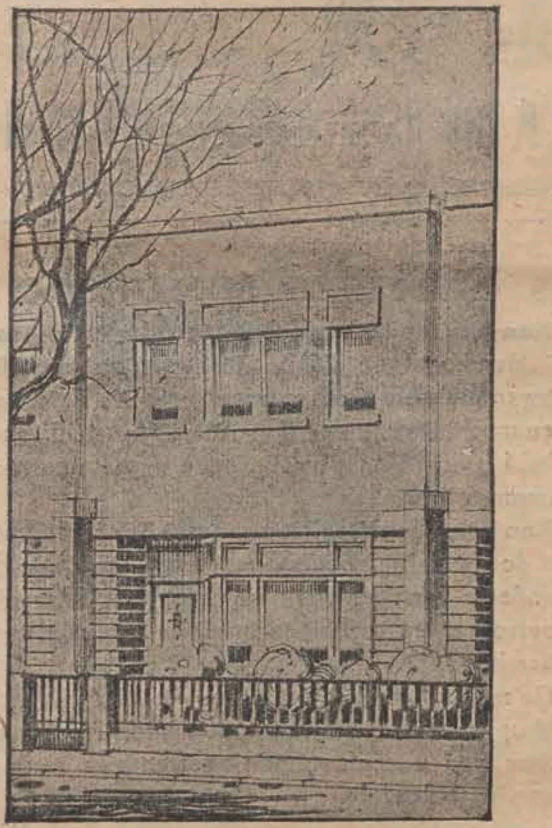
Op instigatie van den Gouverneur van Suriname, Baron van Heemstra, kreeg in het voorjaar de heer W. de Cock Buning van de *„Vereeniging van Kamers van Koophandel en Fabrieken in Nederland”* de opdracht om een onderzoek in te stellen naar de tegenwoordige en toekomstige waarde van Suriname voor den Nederlandschen handel.

Van 15 April tot 29 Mei heeft de heer de Cocq Buning Suriname doorkruist en door de zeer gewaardeerde, krachtige medewerking van bestuurszijde en van particulieren vele belangrijke gegevens op economisch gebied verzameld. Dezer dagen heeft de heer de Cock Buning zijn rapport uitgebracht in

Van onze Adverteerders

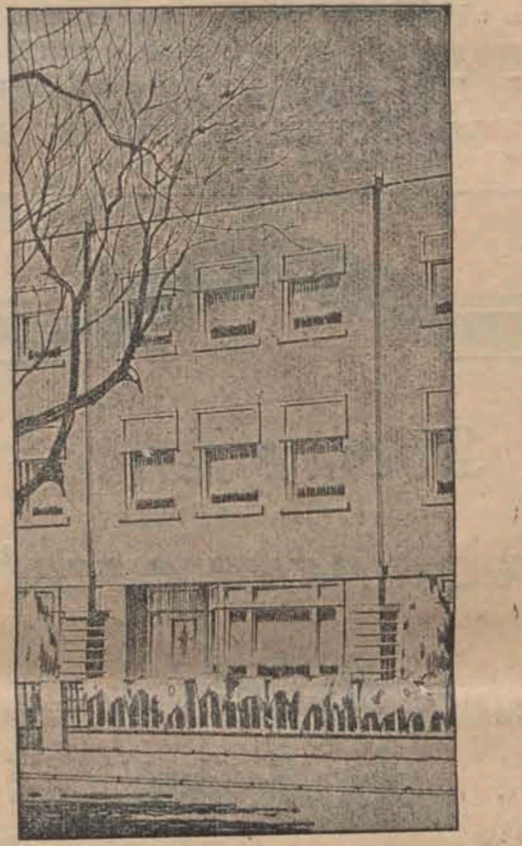
Een nieuw Bouwplan op Duinzicht.

Wonderbaarlijk is de snelle ontwikkeling van Duinzicht, sinds de Heer C. Hoogendoorn dit bouwterrein heeft opengesteld. Dat deze wijk één der mooiste van Den Haag belooft te worden, zijn blijkbaar velen met ons eens, want de drang om daar te wonen is zoo groot, dat men er al huizen koopt, als de fundeering nog nauwelijks in den grond ligt. In opdracht des Heeren Hoogendoorn hebben thans de architecten Verschoor en Van der Weele een bouwplan ontworpen voor de Ruijchrokstraat en de van Meijenrodestraat, welke beide straten uitkomen op de Oostduinlaan en de van der Waertstraat, terwijl een monumentale winkelgroep het bouwplan aan de Oostduinlaan afsluit.

Het bouwplan houdt rekening met verschillende beurzen: aan de Ruijchrokstraat komen de groote typen, aan de Meijenrodestraat de kleine.

Al hebben alle typen dezelfde indeeling, toch heeft men door inspringing en kleine gevelwijziging aan elk

huis net voorkomen van een apart ontwerp weten te geven.

Het spreekt vanzelf, dat de huizen in de puntjes worden afgewerkt en van de modernste sanitaire en andere snufjes voorzien. De leidingen voor centrale verwarming worden overal aangebracht.

Het bouwmateriaal is voornamelijk Waalsteen in twee kleuren (paars voor de onderpui en grijsrood voor het resteerende deel).

De grond is volkomen eigendom. Dit jaar nog komen de 91 huizen nagenoeg klaar. De liefhebber kan nog in den plattegrond wijzigingen aanbrengen. De afbeeldingen spreken verder voldoende voor het kloeke plan dat ondernemers en wijk niet anders dan tot sieraad strekken kan.

H.H. SECRETARISSEN der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd dat in de verschillende rubrieken van het K W. steeds namen voorkomen van personen die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

een brochure van 76 klein gedrukte bladzijden.

Het is, voor zoover wij weten, de eerste maal dat een dergelijk onderzoek is ingesteld door een zakenman. De Vereeniging is in de keus van haren rapporteur uiterst gelukkig geweest en het rapport is ongetwijfeld een van de belangrijkste, die ooit uitgebracht zijn over den economischen toestand van Suriname. Hiertoe werkte mede de omstandigheid, dat de heer de Cocq Buning ook volkomen bekend is met de handelstoestanden in Nederlandsch Oost-Indië en daardoor in staat was leerzame vergelijkingen te maken.

Maar nu zitten wij eenigszins verlegen met het omvangrijke rapport. Gezien de ruimte, die in dit weekblad tot onze beschikking staat, is het niet mogelijk een overzicht te geven van den rijken inhoud. Wij zijn daarom tot het besluit gekomen, een bloemlezing te geven van eenige uitspraken, die ons zeer bijzonder hebben getroffen. Maar ook daarin moeten wij ons beperken.

Blz. 9. „De in Nederland wel eens te kennen gegeven vrees, dat de macht van de Koloniale Staten een gevaar oplevert voor de ondernemersbelangen, is dan ook volkomen ongegrond, nog afgezien van het feit, dat de leden van de Koloniale Staten voldoende inzicht hebben in het landsbelang om maatregelen te beramen, welke de economische ontwikkeling van Suriname in den weg zouden staan . . ."

. . . . „Er is herhaaldelijk opgemerkt, dat dit bestuursapparaat te kostbaar is voor een gewest, dat inclusief Boschnegers en Indianen 135.000 inwoners telt. Deze opmerking is juist, maar het is nog niemand gelukt een systeem te bedenken, dat aanmerkelijk goedkooper is en toch zoodanig, dat Nederland als koloniale mogendheid van goeden naam er mee voor den dag kan komen.

De oplossing zou eenvoudig genoeg zijn, indien het mogelijk ware de geheele bevolking samen te brengen in de twee districten om de beneden-Suriname en de beneden-Commewijne en men de rest van het uitgestrekte gebied aan zijn lot kan overlaten.

Men is echter gebonden aan de in den loop der eeuwen gegroeide extensieve ontwikkeling en heeft den duren plicht te aanvaarden behoorlijke toestanden te onderhouden en te scheppen tot in de verst gelegen nederzettingen. Zooals de omstandigheden thans zijn, geloof ik niet, dat op de bestuurskosten van Suriname veel kan worden bezuinigd en meen ik, dat deze kosten slechts dan door de inkomsten kunnen worden gedekt, als de bevolking zoowel in aantal als in productiviteit sterk toeneemt" . . .

Blz. 20. Na te hebben gewezen op de kostbaarheid van het onderwijs, schrijft de heer de Cocq Buning:

. . . „Over de resultaten van dit kostbaar onderwijs is men in Suriname niet tevreden. Men vindt, dat het te veel geschoeid is op Nederlandsche leest en dat het de leerlingen verwijdert van den kleinlandbouw. Ik heb geen tijd gehad veel scholen te bezoeken en zal mij dus geen oordeel aanmatigen over den invloed van het onderwijs op de Surinaamsche jeugd. Dat men hieraan in Paramaribo zijn volle aandacht besteedt is mij gebleken uit gesprekken met deskundigen en uit een onlangs gehouden prijsvraag over dit onderwerp. Wel moet mij echter de opmerking van het hart, dat het mij volstrekt niet verbaast, dat de jeugdige Surinamers zich zoo weinig tot den landbouw voelen aangetrokken en dat ik meen, dat de oorzaak daarvan minder gezocht moet worden in het onderwijssysteem, dan wel in den landbouw zelf. Men behoeft m.i. op school geen liefde te kweeken voor een vak, mits dat vak maar een goed bestaan geeft en is dat niet het geval, dan helpt geen enkel onderwijssysteem" . . . .

Blz. 26: „Groot werk moet er in Suriname gedaan worden en kan er ook gedaan worden met de beschikbare goede krachten in de Kolonie en in Nederland, maar lapwerk zal het blijven als alleen gedacht wordt aan bedillen en beperken van de uitgaven. als de moed blijft ontbreken om krachtige, zij het kostbare maatregelen te treffen, welke dat vruchtbare verwaarloosde gebied uit zijn staat van achterlijkheid kunnen opheffen" . . . .

Blz. 33/34: „Ofschoon bij deze maatschappij, (de Bauxiet-onderneming) die voor een groot deel Nederlandsche werkkrachten geëngageerd heeft, ook de goede wil aanwezig is om haar benoodigdheden zooveel mogelijk uit Nederland te betrekken, zal zij toch haar inkoopen hoofdzakelijk in Amerika moeten doen.

Niet alleen omdat de hoofdkantoren in de Vereenigde Staten zijn gevestigd en ook niet omdat voor het bauxietbedrijf nergens betere machines zijn te koopen, maar ook wijl deze groot-onderneming haar eigen schepen naar Suriname zendt om de bauxiet weg te halen en het dus van zelf spreekt, dat deze stoombooten zooveel mogelijk gevuld worden met artikelen, welke de maatschappij kan gebruiken. *Wij hebben hier een sprekend voorbeeld van de gevolgen voor de Nederlandsche industrie van de vestiging van vreemd kapitaal in onze Koloniën.*

Het is logisch, dat de vreemde ondernemer zich voor zijn aankoopen in de eerste plaats richt tot zijn eigen land en het is dikwijls onvermijdelijk ook, al zou de vreemde ondernemer ter wille van een vriendschappelijke verhouding anders wenschen. Nu moet hieruit niet de conclusie getrokken worden, dat ik vreemde ondernemers uit Suriname zou willen weren; integendeel, wij mogen dankbaar en verheugd zijn, dat bij de afzijdige houding van het Nederlandsche kapitaal de Amerikanen zich voor onze Kolonie zijn gaan interesseeren, maar het dient de Nederlandsche industrie helder te beseffen, dat het afzetgebied in Suriname, dat in de toekomst van groote beteekenis *kan* worden, grootendeels voor haar verloren zal gaan, als het Nederlandsche kapitaal zich zoo weinig van Suriname blijft aantrekken, als het de laatste tientallen jaren gedaan heeft" . . . .

Blz. 36: „De Nederlandsche industrie vergete vooral niet, dat haar afzet ten nauwste samenhangt met het aantal der Nederlandsche ondernemingen en dat het dus ook op haar weg ligt om de ontwikkeling in deze richting te steunen."

Blz. 46: „Uit zuinigheid werd een uitstekend houtvester naar Oost-Indië gezonden en ook een tweede ontslagen, *zoodat er geen houtvesters meer in Suriname zijn.* Alleen nog wat opzichters en boschwachters, die het werk doen — en dat nog onvoldoende — van een boschpolitie" . . . .

Blz. 49: „Op mijnbouwgebied heeft Neder[land] zich dus al vrijwel de kaas van de boterham [laten] eten, Als nu ook nog de groot-landbouwondernemingen in vreemde handen komen, dan zal dit onvermijdelijk ten gevolge hebben, dat onze handel en scheepvaart op dat gebied geleidelijk zullen afnemen. Maar zoover mag het niet komen."

Blz. 55: „De Surinaamsche suikercultuur heeft met veel moeilijkheden te kampen gehad . . . Maar dat zij desniettegenstaande is blijven bestaan en zich heeft uitgebreid, bewijst wel de groote levensvatbaarheid van deze cultuur. *Alle deskundigen zijn het er dan ook over eens, dat bodem en klimaat van Suriname buitengewoon gunstig zijn voor suikerrietcultuur"* . . . .

. . . . „*Deze bijzonder gunstige omstandigheden maken het mogelijk dat in Suriname suiker wordt geproduceerd tot een prijs, welke lager is dan de gemiddelde kostprijs der suikerfabrieken op Java.*

Blz. 59: „Ofschoon een geruststelling te dien opzichte nooit overbodig is, meen ik dat toekomstige ondernemers zich er volkomen van bewust zijn, dat met de factor „natuurrampen" in de W[est] heel wat minder rekening is te houden dan in Oost-Indië, waar bandjirs, aardbevingen en klimatologische storingen helaas al te dikwijls voorkomen".

Blz. 64: Katoencultuur: . . . „Nemen wij goede en slechte jaren dooreen en houden wij rekening met het optreden van ziekten en plagen bij groote aanplantingen, dan kan volgens den Amerikaanschen bedrijfsleider in Nickerie zeker op een productie gerekend worden, welke tweemaal zoo groot is als in Amerika of waar ook".

Blz. 69. „Overigens kan de Javaan in Suriname blijkbaar best aarden. Van 16 Juni 1894 tot 1923 werden 20.250 contractanten aangevoerd. In deze 29 jaren werd 12 keer gelegenheid gegeven om gratis naar Java terug te reizen, maar slechts 2.504 contractanten maakten daarvan gebruik, slechts 12.3 pCt. Bijna 88 pCt. zijn dus in Suriname gebleven, wat er toch zeker wel op wijst dat de Javaan zich in Suriname thuis gevoelt . . . .

„Aan hem en aan den Britsch-Indiër is het te danken, dat de klein-landbouw is gegroeid tot een bedrijf, dat een belangrijke factor in de ontwikkeling van Suriname belooft te worden".

Blz. 71. „Ik ben daarom van meening, dat, wil in Suriname de kleine landbouw ooit van beteekenis worden, de teelt van éénjarige gewassen, als rijst, katoen, tabak, grondnoten, cassave, enz. sterk bevorderd moet worden *en dat men rad*

...ent te breken met de in Suriname postgevatte ...ening, dat de kleine landbouwer, slechts bestaan ...n als hij zijn hoofdinkomsten uit cacao, koffie ... sinaasappelen kan trekken".

Blz. 73. „Ik zeide het reeds, de taak om Suriname op te heffen is zwaar, veel te zwaar voor be... ...wame maar financieel onmachtige gouverneurs ...n even machtelooze Koloniale Staten, onmogelijk ...voor het handjevol menschen, dat in dat uitgestrekte gebied woont en waarvan slechts enkelen ...ich in eenigen welstand mogen verheugen.

Maar dat werk *gaat niet* boven de krachten van ...et Moederland. *Nederland kan Suriname tot een ...eerend gewest maken!"*

Curaçao.

De Cuba emigranten.

La Cruz van 20 Oct. heeft een bericht, dat de ...land op Cuba volgens de laatste tijdingen zeer ...cht is en dat ieder verlangt terug te keeren. De ...igoe vernam, dat in de laatste week van October ...snelzeilende golet van Aruba de achtergebleven ...ders zou gaan halen, en dat nog een tweede ...enheid gezocht werd. Aan gelegenheid om ...g te keeren heeft het den emigranten zeker niet ...oken, merkt laatstgenoemd blad op.

Scheepvaartverkeer.

...t maandelijksch schepenlijstje over September ...r leerzaam en toont op bevattelijke wijze hoe... de scheepvaart in onze haven met groote ...gen vooruitgaat.

...ptember 1926 aantal stoomschepen	......	252
„ 1925 „ „	......	171
...dit jaar in September 81 stoomschepen meer.		
...ptember 1926	....	2.147.744 M³.
...ember 1925	....	1.457.354 „
...it jaar meer:		690.390 M³.

...de 9 eerste maanden van 1926 was het ...al stoomschepen 2124
...over 9 maanden van 1925 1584

...u reeds meer: 540

...men nu weet, dat sedert 1919 de jaarlijksche ...g van het aantal stoomschepen in onze haven ... bedroeg, dan ziet men terstond, dat we nu ...met een stijging van 540 stoomschepen over ...anden een enorme sprong gemaakt hebben. ...r het *geheele jaar* 1925 bedroeg het aan... stoomschepen 2129
...inde September, dus over 9 maanden 2124

...nagenoeg gelijk. Als men rekent, dat in de ...te 5 maanden het aantal stoomschepen per ...d steeg van 230 tot 252, dan kunnen wij veilig ...llen, dat zelfs bij een minimum van 230 stoom...pen in de 3 nog overige maanden, de stijging ... × 3 = 690, of zeker ruim 700 stoomschepen ...bedragen.

...ok het aantal *zeilschepen* is nu reeds over 9 ...nden, vergeleken met September 1925, met 170 ...chepen en 28.000 M³. vooruitgegaan.

(*A. d. C.*)

Uitvoercijfers.

...e Uitvoerstaat over het 2de kwartaal 1926 be... de volgende cijfers, waarbij de *Amigoe* die over ...1ste kwartaal heeft opgeteld:

Curaçaosche producten.

...divi	99.678 K.G.	*f*	39.325.—
...vellen	146 ton	„	9.541.—
...hoeden	9.059 K.G.	„	6.899.—
...den	23.929 doz.	„	89.787.—
...en	21.885 K.G.	„	8.587.—
...zand	635 K.G.	„	480.—
...werk	2000 K.G.	„	50.—
...schillen		„	3.390.—
...-appelen	3.766 K.G.	„	1.858.—
...'s	3.000 K.G.	„	450.—
	290 ton	„	2.649.—
	30.703 K.G.	„	7.422.—
	2.702.977 K.G.	„	21.906.—
...verige producten		„	38.421.—
			f 230.765.—
...*kwartaal*			*f* 187.023.—
			f 417.793.—

C. P. I. M.

Dieselolie	2.784.117	L.	*f*	75.172.—
Gasolie	41.570	ton	„	1.460.829.—
Gasoline	68.011.431	L.	„	5.346.112.—
Petroleum ...	1.380.600	L.	„	187.900.—
Residu	378.657	ton	„	8.417.688.—
Smeerolie ...	11.935.779	L.	„	1.080.366.—
Ruwe olie ...	108.957	ton	„	2.506.010.—
				f 19.074.077.—
1ste kwartaal				„ 19.336.195.—
				f 38.410.272.—

Het is voor de eerste maal sedert de oprichting der C. P. I. M. dat er een kleine teruggang (van *f* 262.118.—) in de waarde van de productie plaats vindt. Tot nu toe wees elk volgend kwartaal een groote stijging boven het voorgaande kwartaal aan.

Totaal alle uitvoer.

2de kwartaal.

Curaçaosche Producten	*f*	230.765.—
Phosphaat	„	471.454.—
Steenkolen	„	433.950.—
C. P. I. M.	„	19.074.077.—
		f 20.210.246.—
1ste kwartaal		„ 20.522.912.—
		f 40.733.158.—

Stoomverbinding.

Over de mogelijkheid om, dank zij het verlies van de Ina Vanterpool tot een stoomverbinding tusschen de eilanden der kolonie te komen, schrijft de *Amigoe* van 23 Oct.:

Zondagavond is hier de goulet *„Georgetown"* van Saba met Tom, den kapitein van de *Ina*, die op Statius bij den orkaan strandde, tot gezagvoerder, aangekomen.

Het Gouvernement heeft de *„Georgetown"* voorloopig voor een maand gecharterd om den dienst met de Bovenwindsche eilanden te onderhouden.

Dit *voorloopig* contract wijst er op, dat er nog met Stoomvaartmaatschappijen onderhandeld wordt om zoo mogelijk een stoomverbinding tot stand te brengen.

Doch zooveel schijnt nu al vrijwel vast te staan, dat de onderhandeling met de K. W. I. M. geen gunstig resultaat heeft opgeleverd.

Maar de *Hapag* en de *Hornline* zijn er ook nog.

Uit den Verren Vreemde.

De Rijksconferentie huistoe.

Bij het scheiden van de markt heeft de Britsche rijksconferentie de premiers van de zelfstandige deelen van het Britsche wereldrijk als goede vrienden en in groote eensgezindheid huistoe laten gaan.

Men zal zich herinneren, dat 19 October, toen generaal Hertzog uiting had gegeven aan den wensch om nu eens precies te weten hoe de verhouding van Z.-Afrika tot en in het Britsche rijksverband is, geenszins alle andere eerste ministers der dominions hun instemming met dat verlangen te kennen hadden gegeven, veeleer was bij de anderen een zekere ontstemming en geraaktheid aan den dag gelegd over de laatdunkendheid van den Boer.

Leest men nu als korte samenvatting van de rede, die generaal Hertzog bij de sluiting der rijksconferentie hield:

„Ik zal zeker de conferentie verlaten met een gevoel, dat niet vaak iemand ten deel valt, die een zoo belangrijke bijeenkomst bijgewoond heeft: ik ga heen volkomen voldaan, dat alles wat ik op deze bijeenkomsten wenschte te verkrijgen verkregen is, en wat nog meer is, verkregen is in volledige samenwerking en met instemming van allen".

Leest men dit zoo nu, dan ligt daarin wel opgesloten, dat de conferentie tot een resultaat heeft geleid, dat 5 weken geleden niet werd verwacht. En toch, het moge in dit verband als een paradox klinken, is er eigenlijk niets nieuws verkregen of ingevoerd. Het bestaande is alleen zwart op wit vastgelegd, en door allen als bestaand gesanctionneerd. En toch, het moge bij Hertzog's verklaring als een onteuschheid klinken, het eenige nieuwe, dat hij in zijn vooropgezette verlanglijst meebracht, heeft hij niet verkregen: een uitdrukkelijke ver-

klaring van de constitutioneele positie tegenover het buitenland, een formeele vastlegging aangaande den dominionstatus met internationale erkenning. Wij constateeren dit, omdat hiermede de grens is aangewezen van het bereikte, maar voor den lezer zal de beteekenis van het practische resultaat toch duidelijker worden, als wij weergeven hoe het nieuwe, laat dit dan de vastlegging van het bestaande zijn, voor de toekomst geregeld is.

Laten wij ons even den bestaanden toestand voor oogen stellen. De vorst van Engeland noemt zich volgens de wet: Koning van „het Vereenigde Koninkrijk van Groot-Brittanië en Ierland en van de dominions overzee, keizer van Indië," enz. Zooals men weet, is aan het Iersche geharrewar een einde gemaakt, door Ierland in twee deelen te scheiden, het noordelijke heeft het verlangen te kennen gegeven om bij Engeland te blijven, terwijl het overige, als Iersche vrijstaat, zoowat in de verhouding van een overzeesche dominion werd gebracht. De dominions, Canada, 't kleine New Foundland, Australië, Nieuw Zeeland en Zuid-Afrika hadden een groote mate van zelfstandigheid, maar een Britsch gouverneur-generaal vertegenwoordigde in elk dominion de Londensche regeering. Zijne Excellentie mocht zich echter alleen als representatieve figuur laten gelden, beproefde hij 't verder te gaan, dan werd hij op de vingers getikt. Ook voor het optreden naar buiten namen de dominions een steeds meer zelfstandiger positie in. Canada heeft een eigen officieelen vertegenwoordiger in de Ver. St. v. N.-Amerika, Australië sloot zelfstandig een overeenkomst met Japan. Bij de onderhandelingen in Versailles zaten de groote dominions als zelfstandige staten aan. Zij zijn ook zelfstandig lid van den Volkenbond. Aan Z. Afrika, Australië en Nieuw Zeeland zijn mandaten over voormalige Duitsche koloniën verleend. Dat generaal Hertzog thans, na afloop der rijksconferentie, naar Lissabon is gegaan om daar zelf met Portugal over het verdrag van Mozambiek te spreken, waarbij de twee staten als buren in Afrika betrokken zijn, is een nadere aanwijzing van de *reeds bestaande* verhoudingen, want wat door de conferentie in Londen aangenomen is is nog geen wet. Het moet immers nog door de betrokken regeeringen overeenkomstig den gewonen gang van zaken in behandeling genomen worden, om tot wet verheven te worden, al bestaat omtrent die aanneming ook geen twijfel.

Indië is geen dominion, maar een van Londen uit bestuurde „kolonie", die wel in zelfstandigheid groeit, maar toch den onderkoning nog tot daadwerkelijk opperbestuurder, namens en voor de Britsche regeering heeft. (Wet op het bestuur van Indië, 1919). Die tegenstelling is er niet alleen een op papier. In de dominions heeft Engeland te doen met een Britsche bevolking, in Indië staat 't, als overheerschende macht, tegenover de inheemsche bevolking. De dominions ontwikkelden zich tot een daadwerkelijke eenheid, Indië zou, losgelaten door de Britsche overheersching, verbrokkeld uiteenvallen, een overweldiger ter prooi.

Hiermede meenen wij van het bestaande genoeg te hebben gezegd om de strekking te doen uitkomen van het in Londen vastgelegde.

Engeland, Ierland, de dominions zijn autonome gemeenschappen binnen het Britsche rijk, gelijk in status, op geen punt van binnen- of buitenlandsche zaken aan de andere ondergeschikt, maar vereenigd door dezelfde trouw aan de Kroon en vrij verbonden als leden van de Britsche commonwealth of nations.

De titel van den kroondrager ondergaat een kleine verandering: door de weglating van het woordje „en" tusschen Gr. Brittanië en Ierland, is op de gevoeligheid van den Ierschen vrijstaat gelet. Z. M. zal dus zijn: Koning van Gr. Brittanië, Ierland en de Britsche dominions overzee, keizer van Indië", enz.

De gouverneur-generaal in elk der dominions zal niet meer zijn vertegenwoordiger van de regeering te Londen, maar van den koning. Elk dominion zal te Londen een vertegenwoordiger kunnen hebben geaccrediteerd bij den koning. Men heeft de verhoudingen vergeleken met die in een z.g. persoonlijke unie, zooals weleer Nederland en Luxemburg, of Zweden en Noorwegen.

Niet gemakkelijk was 't te omschrijven, hoe de verhouding zal zijn waar een maatregel getroffen wordt, die in mindere of meerdere mate ook belangen van een ander rijksdeel betreft of raakt. De deelen moeten elkander loyaal op de hoogte houden; elke regeering kan dan zelf beoordeelen of ... vermeent de aandacht der regeering van een an... deel er op te moeten vestigen, dat deze laatste ... belang van den anderen staat te na komt, over... critiek kan dan van gedachte gewisseld worden. ... elk geval mag de regeering, welke zoodanige cri... ontvangt, dan geen maatregelen treffen, waard... aan de andere eenige verplichting zou worden ... gelegd waarmede deze haar instemming niet ... hebben betuigd.

Men voelt wel dat dit niet helder en scherp ... gebakend is, maar er zijn meer punten, ... omtrent twijfel en onzekerheid is blijven be...

Verdragen met buitenlandsche staten zullen ... meer worden gesloten door het Britsche rijk, ... door den koning namens alle (elk èn samen) ... namens een of meer deelen (zonder de and... Hierbij teekenen wij de bijzonderheid aan, dat ... dergelijke verdragen echter van een andere gr... gedachte is uitgegaan, dan die der autonome ... meenschappen van het rijk, in zoover dat door ... namens het kleine New Foundland geen eigen ... dragen gesloten zullen worden, daarentegen ... het niet zelfstandige Indië wel. Als grondslag ... ook hier weer iets genomen, dat feitelijk reeds ... vaard is, nam. zij die als lid tot den Volkenb... zijn toegelaten. Deze grondslag geldt ook voor ... vertegenwoordiging op internationale conferen...

Keerden de ministers tevreden huiswaarts, U... maakte zich ongerust over de bedoeling om... Ierland; een officieele deputatie dadelijk naar L... den gezonden, kon echter gemakkelijk gerust... steld worden. In Zuid-Afrika is van ultra-natio... listische zijde eraan herinnerd, dat in punt 4 ... het Nationalistische programma het ideaal ... republiek opgenomen is, maar men is er over ... bereikte voor het heden zóó voldaan, dat dit id... voor verre toekomst bewaard kan blijven. Brit... Indië alleen is ontevreden. De pers protesteert ... den status van het keizerrijk, dat voortaan o... dergeschikte zal zijn in een huis met zes m... ressen.

Londen heeft de teekenen des tijds ver... Juist omdat het zich weet te voegen naar h... zich reeds aan het zetten was, kan de overgang ... het nieuwe verloopen alsof er eigenlijk niets ni... ingevoerd wordt en kan het Britsche rijk vers... uit deze naoorlogcrisis in eigen gebied te voorsch... komen. Er is weer eenheid van gedachte en ... streven gebracht door geheel het rijk, gericht ... samenwerking door wederzijdsch begrijpen, en ... den gezamenlijken wensch door eigen werk ook ... bloei van de gescheiden deelen te bevorderen.

In een rede, bij het afscheidsdiner in het Ho... huis gegeven ter eere van de eerste-ministers va... dominions, zeide de Britsche premier Baldwin, ... de dominions gerijpt zijn en meerderjarig g... den door den grooten oorlog. Wij hebben d... ingezien; wij hebben het tegenover elkaar bek... wij leggen het accent niet op de onafhankelijkh... wij leggen het op de samenwerking; wij zijn ... uit op militaire verovering; wij zijn uit op ... zelfverdediging. In het verleden heeft men ons ... van beschuldigd dat wij een aanvallend ras w... doch indien wij ooit naar veroveringen ver... hebben, dit stadium is voorbij. Wij zijn een Vol... bond op ons zelf, strevend naar de bevordering ... zaak van den vrede. Wij trachten de methode ... verbeteren van den vreedzamen omgang tusschen ... de naties, onderling verbonden door banden ... vriendschap en één vierde van het menschelijke ... omvattend. Dit is op zichzelf de grootste ... waarborg, dien de wereld hebben kan."

Een Volkenbond op ons zelf! De grootste v... waarborg!

Inderdaad vormen zich naast den grooten ... kenbond, die te Genève mooi en goed werk ... maar voor de verzekering van den vrede toch ... naar wensch en hoop opschiet, kleinere ... bonden. Er zijn politici, die van deze zelfs ... verwachten dan van een grooten bond, die zich ... al te veel moeilijkheden geplaatst vindt. Lo... Odessa. De kleine entente. Pogingen voor een ... rikaanschen bond. Andere voor een van Latijn... landen. Men heeft gesproken van een Mohamm... schen volkenbond toen het congres te Mekka ... houden werd. De Unie van Sowjet-republieken ... den Britschen premier voorgegaan in 't zich ... aanwijzen als een machig verbond van auto... landen, en in 't zich daardoor en door tractaten ... andere landen uitgeven als de beste waarborg ... den wereldvrede.

In deze opsomming ligt al opgesloten dat de ver...ring van den vrede toch niet gewaarborgd lijkt. ...bonden worden door belangengroepen gevormd, ...pen, die onderling in belangen, inzichten, aspi...en scherp tegenover elkander staan. De kans op ...log om kleine geschillen, om staatkundige on...igheden wordt, naar het lijkt, minder. Dat is al ...gewonnen. Maar hier staat tegenover, dat de ...rlog als hij toch zal komen, groep tegen groep ...doen ingaan, waardoor hij zeker het karakter ...an dien van 1914—18 zal naderen of overtreffen. Is dan ook opvallend dat bij de rijksconferentie ...defensie-vraagstuk een groote rol heeft gespeeld, ...wijl daarneven voor de economische verhoudin...n, vooral op den grondslag van onderlingen ...un en bescherming binnen het rijksverband, in ...ne mate aandacht is gevraagd. In deze beide ...ngen ligt de geruststelling niet van de ruime ...lling: *heel de wereld een*, maar meer de ver...stende gedachte van zelfgenoegzaamheid, die ...Britsche wereldrijk tegenover de rest van de ...reld stelt, of wil men 't anders, die andere groe...er toe kan brengen stelling te nemen tegenover ...Britsche commonwealth of nations. Sowjet...eldpolitiek, Azië voor de Aziaten, Mohamedaan ...over Christen. Maar ook de strijd tegen econo...che insluiting en uitsluiting, waarvan de Vol...bond de beteekenis en het gevaar zoo goed in..., vandaar zijn streven om de economische ...ld-entente tot inleiding te maken van de inter...nale wapenbeperking. Maar het scheppen van ...e economische centra, die een tarievenoorlog ...ken, zijn aan dit streven niet bevorderlijk.

...r het Britsche rijk heeft, dit staat buiten kijf, ...en een meesterstuk van staatkunde geleverd. ...ons de namen nog eens vermelden van de ...ers, die, naast Baldwin, de gemeenschappen ...enwoordigd hebben, of een hoofdrol vervul...Balfour, Chamberlain, Amery, dan Mackenzie (Canada), Bruce (Australië), Coates (Nieuw ...nd), Hertzog (Z.-Afrika), Munvoe (New ...land), O'Higgins (Ierland), Lord Birkenhead ...inister voor Indië had de Maharadjah van ...an naast zich. Het geniale werk zal de Britsche gemeenschap zonder twijfel in ...opzicht ten goede komen, maar of het resul...dezer rijksconferentie voor de toekomst „den ...ten vredeswaarborg gebracht heeft, dien de ...d hebben kan", dat staat o.i. niet buiten kijf, ...staat niet boven allen twijfel.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

VOORDRACHT OVER SURINAME.

...rdag 27 November j.l. hield de heer W. C. Cla..., Secretaris der Vereeniging „Suriname", eene le... met lichtbeelden voor onze afdeeling. Een aantal ...uwe comparanten van onze maandelijksche Zater...iddag-causeriën vulden het kleine, doch gezellige ...je van de Princess-Room en luisterden met aan... naar de vele wetenswaardigheden, die de Heer ...ner, met een warm hart voor zijn geboortegrond ...name, ons mededeelde.

...t zou te veel plaatsruimte innemen, wanneer ik in ...rsing de historische gegevens, welke de heer C. ons ...ne lezing: „Het Verleden, het Heden en de Toe... van Suriname", in herinnering bracht, op den ...volgde. Ik teekende hiervan aan dat koene zee...rders van verschillende volkeren op het laatst der ...en het begin der 17e eeuw — zoekende naar de ...ndarische goudstad „Manao del Dorado" — ont...kingstochten deden naar de Noordkust van Zuid...rika.

Hoewel dit fantastisch doel natuurlijk nooit bereikt ...rd, hadden die tochten toch het resultaat, dat de ...ngswegen tot dit tropenland — de rivieren — wer... geëxploreerd, beschreven en in kaart gebracht, ...tact met de inboorlingen werd verkregen en hier...een ruilhandel ontstond, welke wederom aanlei...g gaf tot het stichten van factorijen o.m. aan de ...ding der Suriname-rivier door Lord Willoughby, ...l van Parham, welke factorij tot eene volksplan...uitwies, die in 1667 door den Zeeuwschen admi... Crynssen werd veroverd en tenzelfden jare bij de ...e van Breda eene bezitting werd van de Republiek ... Vereenigde Nederlanden.

...nder de Gouverneurs Cornelis van Aerssen, Heer ...Sommelsdijk en J. J. Mauricius, kwamen de sui...koffie-, cacao- en katoenplantages tot bloei, veel...met kapitaal van Amsterdamsche Handelshuizen. ...e weelde en voorspoed bracht echter ook over...ulatie met zich mede, waardoor het crediet ern...werd geschokt. Droogte, prijsdaling der produc...strooptochten van de boschnegers, de opstand van

Noord-Amerika tegen Engeland en ten slotte de afschaffing der slavernij in 1863 — zonder dat te voren voor voldoenden aanvoer van werkkrachten was gezorgd — deden met den achteruitgang in credietwaardigheid, de kolonie tot verval geraken.

Wel is waar werden sedert 1853 in Suriname uitheemsche werkkrachten geïmporteerd, doch zonder succes, in hoofdzaak omdat deze door ziekten gedecimeerd werden.

De sedert 1891 geïmporteerde Javanen echter bleken zich in hunne nieuwe omgeving het best te kunnen aanpassen, in verband met welk feit de spreker ten slotte er op wees, dat — gegeven de vruchtbaarheid van den bodem — de kolonie tot grooteren bloei kan worden opgevoerd, wanneer Regeering en kapitaal eene samenwerking kunnen tot stand brengen.

De mogelijkheid tot deze samenwerking is geopend door een adres van den Ondernemers-Raad aan den Minister van Koloniën, waarin een plan tot kapitaalverstrekking onder zekere voorwaarden is uiteengezet.

Spreker besloot met den wensch uit te spreken, dat Regeering en particulieren de handen zullen ineenslaan, zoodat door hunne eendrachtige samenwerking de kokolonie Suriname uit haar verval zal worden opgeheven, opdat zij eenmaal weder zal schitteren als een der schoonste parels aan de kroon van Nederland.

Met een serie lichtbeelden besloot de Heer Clasener zijne lezing.

De Afdeelingsvoorzitter, de Heer E. Roodhuyzen, bracht met eenige goedgekozen woorden den spreker dank voor zijne bereidwilligheid om voor de leden der afdeeling deze lezing te houden.

De Afdeelings-Secretaris.

...eling Apeldoorn.

De voordracht van den WelEd. heer Ch. Dumont, leeraar aan de M. K. L. S. te Deventer, over: *„Uit den Hindoetijd op Java"* had een bevredigende opkomst. Dit was nu eens geen „populaire" voordracht. Toch vertelde de spreker op interessante wijze over dat tijdperk uit de geschiedenis van Java. Streng hield hij vast aan de historische lijn; vertelde interessante dingen van de moeilijkheden van het onderzoek van de Chineesche en Javaansche bronnen, van de steenen „die spreken", van den godsdienst en het samengaan met het Boeddhisme. Kortom, het is hem gelukt een complete, duidelijke schets te geven van dat tijdperk. Het was een goede avond.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT met *lichtbeelden* door *Pater P. Vertenten M.S.C.* op *Vrijdag 10 December 1926*, des avonds om 8 uur in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof, alhier. Onderwerp: *„Vijftien jaar onder de koppensnellers van Zuid Nieuw-Guinea"*.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Den Haag, 29 November 1926.

Afdeeling Nijmegen.

DE INDISCHE WEEK EN DE TENTOONSTELLING.

Over de *lezing van Pater Vertenten M.S.C.*, waarmede de tentoonstelling op Vrijdag 19 Nov. geopend werd, vindt men in het K. W. van 25 Nov. een verslag.

Ook de *lezing van den heer Uiterwijk* op Woensdag 24 Nov. was druk bezocht, drukker dan de openingsavond.

De heer Luitjes, vice-voorzitter, leidde den spreker in en deelde de vergadering mede, dat de heer Burger door ambtsbezigheden verhinderd was deze vergadering bij te wonen.

De heer Uiterwijk was daarna de gids, die de vele aanwezigen het schoone en boeiende liet zien van een 8-daagsche reis door Sumatra's Westkust. Economisch, folkloristisch, maar vooral van natuurschoon en hooge beschaving van de Padangsche bovenlanden en hunne bewoners, de Menangkabauers, heeft de heer Uiterwijk ons doen genieten aan de hand van een 250-tal zeldzaam mooie lichtbeelden. De heer Uiterwijk is thuis in de Padangsche Bovenlanden, hij vertelt met entrain. De serie platen was up to date door enkele tusschengelaschte beelden van de Padang-Ramp.

Een bespreking der vertoonde lichtbeelden kan hier — helaas — niet gegeven worden. Enkele momenten willen we hier echter naar voren brengen. Vooreerst demonstreerden de foto's duidelijk de hooge trap die de rijstbouw bij de Menangkabauers inneemt: de bevloeiing met behulp van het waterwiel is werkelijk interessant. Elk plekje, zelfs in een moeilijke bergstreek, wordt voor rijstbouw benut.

Dat de heer Uiterwijk een handig fotograaf is, bewezen al de vele mooie opnamen. Maar merkwaardig vooral waren de twee opeenvolgende platen van den kalong; de eerste vertoont een boom — absoluut kaalgevreten — met rustende kalongs; 'n volgend moment: de kalongs, opgeschrikt door een revolverschot, zwermend om den boom. Zoo ook trof de foto van den

heiligen vischvijver bij Baso, waar men de visschen gedeeltelijk boven water zag uitspringen bij het voederen. Spreker vertelde hiervan de volgende legende: een moeder was in de omgeving van dezen vijver, haar werkzaamheden verrichtend. Even verwijderde zij zich om iets te halen, terwijl zij haar kind bij den vijver spelen liet. Terugkomende vindt zij haar kind niet meer: het is in den vijver gevallen en in een visch veranderd. Nadien mag niemand meer in den „heiligen" vijver visschen; de visschen worden er gevoederd en zijn dan ook in grooten getale aanwezig.

Emmahaven, Padang, Fort de Kock, Padang Pandjang, de Merapi, Pajakomboh, Sawah Loento, Matoer en de Anei-kloof, de kloof van Harau, de grot van Kamang passeeren de revue en nog veel moois en interessants!

De toehoorders waren voldaan en brachten hun dank aan spreker door applaus, welken dank door den vice-voorzitter nog onderstreept werd.

* * *

De *Tentoonstelling*, die gehouden werd van 20 t/m. 27 Nov. in lokaliteiten van de Hoogere Handelsschool te Nijmegen (waar de voorzitter, de heer Burger, directeur is) mocht zich ook in een goede belangstelling verheugen. Daar het onderwijs door deze tentoonstelling niet geschaad mocht worden, kon ze slechts enkele uren per dag geopend zijn. Dank zij den sterken steun van den heer Burger, die alles in het werk stelde om materialen, localen en ingrediënten *gratis* ter beschikking te stellen, kon deze tentoonstelling een succes worden en konden *alle* belangstellenden, ook *niet*-leden, gratis toegang verkrijgen. En daar is ruim gebruik van gemaakt: in totaal zijn er 500 bezoekers geweest, bovendien alle klassen van de Hoogere Handelsschool, van de Meisjes H.B.S., de hoogste klasse van de H.B.S. met 5-jarigen cursus, de leerlingen van de Rijkskweekschool voor Onderwijzers, de hoogste klasse der M.U.L.O.-school van den heer Maarsman, in totaal 18 klassen. Het Bestuur mocht dan ook in de tentoonstellingsweek een aanwinst van 30 nieuwe leden en begunstigers boeken.

De tentoongestelde voorwerpen waren gratis door stadgenooten in bruikleen afgestaan, en — was er meer ruimte beschikbaar geweest — de tentoonstelling zou verscheidene lokalen hebben kunnen vullen; een aanwijzing voor het Bestuur, om later een grooter opgezette tentoonstelling te kunnen organiseeren.

Batiks en weefwerk, ikatwerk en kant, daarnaast wajangfiguren, koperwerk en gebruiksvoorwerpen vormden een warm geheel. De kunstzin en kunstvaardigheid der Indonesiërs werden duidelijk gedemonstreerd en het Bestuur hoopt hierdoor meegewerkt te hebben tot waardeering van Nederland voor de overzeesche gewesten, door kennis en belangstelling bij velen gewekt te hebben, tevens het doel van de vereeniging „Oost en West".

Het opbouwen der tentoonstelling geschiedde vooral onder leiding van mevrouw Vigelius, de H.H. Mollema, Röpcke, Uiterwijk en de Wildt, welke leden zich ook belangeloos beschikbaar stelden om gids op de tentoonstelling te zijn; dagelijks waren zij aanwezig. Niet alleen hebben zij deze taak op enthousiaste wijze vervuld, bovendien hebben zij alles in het werk gesteld om nieuwe leden te werven. Het aangename discours, dat zich vaak ontwikkelde op de tentoonstelling, was het beste bewijs dat èn de tentoonstelling, èn de explicaties ten zeerste in den smaak vielen van het publiek.

Ook aan Bob van Gulick, de jongste medewerker aan de tentoonstelling, is een woord van dank verschuldigd voor de bereidwilligheid, waarmede hij aan bezoekers explicatie gaf in woord en beeld van de verscheidene soorten wajang. Gaarne zullen wij hem op de Alg. Verg. (Jan. 1927) zien optreden in den Javaanschen dans, terwijl hij op 29 Jan. '27 (Sociteitsmiddag) een korte vertooning van den wajang geven zal.

Tot slot een woord van hartelijken dank aan den heer Burger, de auctor intellectualis van de tentoonstelling, die niet alleen de vereeniging in staat stelde deze tentoonstelling te houden, maar tevens de organisator, de stuwende kracht en de leidende persoonlijkheid is geweest; hij heeft vele personen gebracht tot daadwerkelijke interesse voor de goede zaak, vele nieuwe leden aangeworven. Men moest hem bewonderen, als hij de bezoekers rondleidde en uitleg gaf van de tentoongestelde voorwerpen, economische en andere problemen er aan vastknoopte en telkens de gelegenheid vond om de menschen te wijzen op het groote belang der Vereeniging „Oost en West". 't Feu sacrée van den heer Burger was bewonderenswaardig.

De Java-Film. Het waardig slot der tentoonstelling werd gevormd door de Java-film, waarvoor het Olympia-theater bereidwillig was afgestaan door den heer Van Os. Voor een zaal met ruim 450 bezoekers sloot de heer Burger de tentoonstelling met een korte toespraak, waarbij hij inzenders en helpers hartelijk dank zegde voor den steun. De voorzitter wees tevens op de vredelievende wijze, waarop onze vereeniging tracht het moederland en de overzeesche gewesten nader tot elkaar te brengen in wederzijdsche vriendschap en waardeering — in tegenstelling met de communistische propaganda in de Oost, die tot excessen voert.

„Wel moeten wij bedenken, dat er — zooals de „luidt van het laatst verschenen werk van Ti[t] „Zonder tropen geen Europa" zijn kan!" (Applau[s])

In de Pauze en na afloop der filmvoorstelling nog propaganda gevoerd voor „Oost en West", door 10 nieuwe leden aangenomen werden.

Het Bestuur nam hiermede afscheid van de voor dit jaar, om op 15 Januari *allen* weer te zien op de Algmeene Vergadering.

Deze tijd kan door de leden, vooral gedurende vele feestdagen, ook nuttig besteed worden door werven van nieuwe leden; *reeds zeven leden* [af]*deeling hebben nieuwe leden geïntroduceerd.* Het [Be]stuur is dankbaar, dat sinds Maart 1926 *het aan*[tal] *is gestegen van even 30 tot 145, dus meer dan* [ver]*voudigd!* Maar hiermede mogen wij ons nog [niet te]vreden stellen: *de kosten van een goed winter*[program]*ma zijn hoog.* En daarom: *brengt allen minstens* [een] *nieuw lid aan.* Zeven hebben al getoond, dat het [mo]gelijk is! *Voor U is 't dus ook mogelijk! Allen aan* [het] *werk om de 200 te bereiken!*

De Secretaris.

B. v. d. Berghstraat 74. GESCH[...]

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De besturen der afdeelingen worden er attent gemaakt, dat indien men de beschikking verlangt over de Suriname-film, deze dient te worden aangevraagd bij den heer Graaf van Limburg Stirum, Arnold[...] Bloemendaal.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-IN[DIË]

H. J. de Haas, Gouvernementsarts bij den dienst [der] Volksgezondheid; Beuklaan 2, Groenekan (Utr.)

Mr. E. J. v. d. Laan, Administratief Ambtenaar [...] Aljehstraat 23a, Groningen.

J. H. E. Oosterman, Onderwijzer 2e kl. bij het O.E.[L.O.] Instituut Geubbels, Duiven (bij Arnhem).

A. Roodenburg, Ambtenaar ter beschikking bij [...] lastingdienst; Nieuwsteeg 27a, Leiden.

H. B. M. Thier, Leeraar bij het Openb. Middel[baar On]wijs; Kinderhuisvest 7, Haarlem.

R. J. van Wesemael, idem als voren; Saxenburg[...] 12, Amsterdam.

H. C. M. de Grefte, Onderwijzer 2e kl. bij het O.E.[L.O.] Nicolaas Beetsstraat 85, Amsterdam.

Mej. J. J. Huussen, Onderwijzeres bij het M.U.[L.O.] v. d. Endelaan 32, Hillegom.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

G. J. van Gool, Hoofdopzichter voor de Lands[gebou]wen; p/a. A. van Gool, Taalstraat, Vught.

Dr. J. E. B. Blase, Predikant bij de Protestantsche [Ge]meente te Makassar; p/a. familie Craamer, Ko[...]laan 6, Bussum.

H. Evers, Politieopziener der 2e kl. bij de Alg[emeene] Politie; Nicolaas Kuipstraat 8, Tilburg.

S. J. Aay, Ambtenaar ter beschikking van het [...] van het kantoor voor Reiswezen; „Le Grand [...] 2 Boulevard de Cimiez, Bloc VI, Appartement [...] Nice.

A. D. van Oostrum, Politie-opziener 1e kl. in de [Resi]dentie Soerabaja; p/a. A. de Keijser, Boulevard [...] Favauge 12, Zandvoort.

A. de Groot, Hoofdagent van politie 1e kl. in de [Resi]dentie Midden-Priangan, provincie West-Java; [...]raadschapslaan 27, Amsterdam.

F. A. van Helvoirt, Referendaris bij het Dep. van [Fi]nanciën; p/a. fam. Blokhuis, v. d. Eijdenstraat [...] 's-Gravenhage.

Mevr. C. Bloemen geb. Thierbach, Onderwijzeres 2de kl. bij het O.E.L.O.; Theresiastraat 98, 's-[Graven]hage.

M. Kooistra, 1ste Luitenant der Infanterie; P[...]straat 29, Amsterdam.

F. C. Thomson, Ritmeester der Cavalerie; Du[...]straat 71, 's-Gravenhage.

J. R. G. la Bastide, Militair paardenarts 1e kl.; [Boule]vard 20, Zeist.

J. W. Bolle, Onderluitenant Infanterie; Vondelstr[aat ...] Amsterdam.

J. A. Pietersz, Onderluitenant Militaire Adm[...] Boetzelaerlaan 110, Den Haag.

H. F. Lumentut, Dir. Officier v. Gez. 2de kl.; N[...]kade 164, Amsterdam.

W. F. van der Hof, Kapitein der Infanterie; Wolw[evers]haven 32, Dordrecht.

NIEUW BENOEMDEN:

G. N. Smits, Officier van Gezondheid 2de kl.; Emmastraat 63, Tilburg.

G. A. Mulder, idem als voren; Breestraat 67, Leiden.

A. Smits, idem als voren; Tesselschadestraat 4bis, Utrecht.

MET PENSIOEN:

K. Zeeven, Secretaris van het Departement van Marine; Goudsbloemlaan 168, 's-Gravenhage.

V. E. Bletterman, Inspecteur 1ste klasse bij den P.T.T.-dienst; Van Lumeystraat 62, 's-Gravenhage.

A. C. E. G. de Voogt, Kapitein Artillerie; Haagsche Commissiebank, Pr. Hendrikstraat 37/39, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 24 Nov. tot 1 December.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
H. J. van Baren, Leeraar Fransch M.O. te Oss, Villapark 16. f 5 (rekent tot afd. Nijmegen).	Het Bestuur der Afd. Nijmegen.
C. Camman, Majoor, Commandant der Kol. Reserve, Nijmegen, Hatersche Weg 85. f 5.	
C. Verwey Mejan, Oud Kapitein N.-I. L., Nijmegen, Hazekampsche Weg 46. f 5.	
Ch. P. Janssen, Nijmegen, Groesbeeksche Weg 204. f 5.	
W. Tesser, Nijmegen, Postweg 43. f 5.	
H. van Berckel, Nijmegen, Bijleveldsingel 36. f 5.	
A. Lenshoek, Nijmegen, van Slichtenhorststr. 51. f 5.	
A. Oosterdijk, Leeraar M. O., Den Haag, Javastraat ... f 5.	
Meijer, Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 390. f 5.	
H. van Haaren, Leeraar M.O., Nijmegen, Dr. Claes Noorduynstr. 2. f 5.	
B. J. W. Reuser, Nijmegen, Javastraat 1. f 5.	
F. P. Kluit, Nijmegen, Jozef Israëlstr. 19. f 5.	
P. van Kuppevelt, Nijmegen, Oude Heeschel. 94. f5.	
H. van Houweningen, Nijmegen, Groesbeeksche Weg ... f 5.	
A. Mennega, Tandarts, Nijmegen, Groesbeeksche Weg 8. f 5.	
Mennega, Oud Bankier, Nijmegen, Fransche Plaat 33. f 5.	
Z. Woldering-Worn, Nijmegen, Graagsche weg ... f 5.	Mevrouw C. A. Vigelius te Nijmegen.
Kuiper-van Harpen, Nijmegen, Huygensweg 8. f5.	
Menalda van Schouwenburg, Nijmegen, Bataviersweg ... f 5	den Heer A. H. de Wildt te Nijmegen.
Collard, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Nijmegen, ...enestraat 119. f 5	den heer E. C. Verweij Mejan te Nijmegen.
Hagedoorn, Nijmegen, St. Annastr. 144. f 5	den heer C. Mollema te Nijmegen.
E. W. M. Zwanikken, Nijmegen, Stijn Buysstr. 47. f5	den heer Joh. Zwanikken te Nijmegen.
H. W. van Sandick, Gouverneur der Molukken, Den Haag, Valeriusstraat 84. f 5.	den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Den Haag.
de Jong, Controleur 1ste klasse B.B. te Broek op Langendijk. f 5	Administrateur Oost en West.
du Bois, Ginneken, Baronielaan 342. f 5	Secretaris Afd. Breda.
Vrouw H. S. Valeton-Orst, Apeldoorn, Rennenlaan ... f 5.	Secretaris Afd. Apeldoorn.
H. J. Detmar, Apeldoorn, Zwolsche Weg 51. f 5.	
Hemmes, Oud-Havenmeester, Apeldoorn, Deventerstraat 124. f 5.	
Westendorp, Kapelaan, Dieren, Hoogestraat 14. f 5.	Secretaris Afdeeling Arnhem.
Schram, Velp, Kerkstraat 12. f 5.	
ten Cate Fennema, Velp, Overbeeklaan 1. f 5.	
Ch. Hardeman, Resident van Soerabaja. f 6.	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West” in O.-Indië.
H. Bloemink, Administrateur Onderng. „Brussel” te ...bau (S. O. K.) f 12.	

Nieuwe Begunstigers:	
Horsting, Nijmegen, Stijn Buysstr. 98. f 2.50.	Het Bestuur der Afd. Nijmegen.
N. Bleckmann, Oud Generaal-Majoor N.-I. L., Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 134. f 2.50.	
J. M. Grotens, Nijmegen, Groesbeeksche Dwarsweg ... f 2.50.	
D. Plantenga, Nijmegen, Spoorstraat 16. f 2.50	Mej. A. G. H. van Mensch te Nijmegen.
de weduwe C. de Hazewinkelman, Nijmegen, ...atraplein 10. f 2.50.	Mevr. C. A. Vigelius te Nijmegen.
de weduwe Ramondt, Nijmegen, Graafsche weg ... f 2.50.	
Zeegers, Nijmegen, van Broeckhuysenstr. 2. f2.50	Mevr. Persenaire te Nijmegen.

Contributieverhooging:

...schappij tot Nut van het Algemeen, Departement Nijmegen, Hersteeg 141, van f 2.50 op f 5.

L. J. van Oudheusden, Pachter der Vereeniging, Nijmegen, Oranjesingel 1, van f 2.50 op f 5.

Afschrijven:

C. L. W. Ysendijk, Aerdenhout, Nic. Beetslaan (overl.)

Adresveranderingen:

H. F. Lumentut, Dirigeerend Off. v. Gez. N.-I. L., van: Wellevreden, naar: Amsterdam, Nassaukade ... f 6.

A. Hermelijn, Oud Agent K.P.M., van: Gorontalo, naar: Arnhem, Karel van Gelderstraat 27. f 5.

F. G. Maurer, Electro-Technisch Ambtenaar Ombilinmijnen, van: Groningen, Jozef Israëlstr. 77a, naar: Sawah-Loento.

D. H. Baron van Asbeck, van: Mexico-city naar: Madrid, p/a. Legacion Holanda.

H. C. Horsting, Adj. Hoofd Triangulatie N.-I. L., van: Den Haag, Statenlaan 138 naar: Warnsveld, Hotel „de Kap”. f 5.—.

D. Fock, oud Gouverneur-Generaal, Den Haag, van Hotel de Bellevue naar: p/a Firma Scheurleer en Zn.

...ekenhauer, Den Haag, van: Wagenaarweg 11 naar: Hotel Promenade, Oude Scheveningsche weg.

J. A. van Bommel, oud Directeur Kweekschool, Den Haag, van: Obrechtstraat 501, naar: Stadhoudersplein 95.

F. Nobel, Oud Hoofd-Ingenieur, Den Haag, van: Dunklerstraat 58 naar: Laan van Meerdervoort 655.

L. E. F. Weijergang, Oud Officier N. I. L. Den Haag, van: Van Boetzelaerlaan 183 naar: Nieuwe Duinweg 9.

K. W. F. van Leeuwen, Kapitein Inf., Bandoeng, van: Nassaulaan 44 naar: Nieuw-Merdika 38.

W. R. March, Ass.-Resident, thans geplaatst te Tjilatjap.

Dr. W. J. Beck, thans Gewestelijk Secretaris te Medan.

P. J. Heesterman, Controleur 1ste kl. B. B. van: Paloe naar: Donggala.

H. C. Creutz Leichleitner, Kapitein Inf., thans te Bandoeng, Willemstraat 7.

Mas Diran, Gouv. Ind. Arts der 1ste klasse, van: Koeningan naar: Tjiamis.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins Mauritsplein 23, Haag, Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en lieden uit Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West- of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 's-Gravenhage, Telef. 14519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag, Telef. 507 52. Dit biedt aan studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland toeven, tegen matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aan te richten tot den Directeur, den Heer J. C. HIETINK of den administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten aan hen die uit Nederland naar Indië gaan en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk- en maatschappelijk gebied, onder leiding van de J. Franco Mendes—Calisch en L. Kappeijne van de Coppello—Wijgers. Spreekuur Donderdagmiddag 2—4 en volgens afspraak, Nic. Maesstraat 57, Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederl.-Indië, zoomede verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-I.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegr.- en Telef.dienst in N.-I.** (Op nieuw herzien).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-I.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën. Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 2. Indische toestanden gezien door een Inlander.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 4. Sarikat-Islam.
„ 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereen. in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Tandjong Balei, Sumatra's Oostkust.